

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
FILOZOFSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ZAPADNOSLAVENSKE JEZIKE I KNJIŽEVNOSTI
KATEDRA ZA POLJSKI JEZIK I KNJIŽEVNOST

DINA EMINOVIĆ

**Sintaktička i semantička usporedba i analiza hrvatskih i poljskih glagola
osjećaja**

Diplomski rad

Mentor: dr.sc. Ivana Vidović Bolt, red. prof.

Zagreb, ožujak 2016.

SADRŽAJ

1.	UVOD	1
2.	ODREĐIVANJE I RAZUMIJEVANJE ZNAČENJA	3
3.	ANALIZA GLAGOLA	5
4.	UTJECAJ TEMPERATURE NA ZNAČENJE	55
5.	ZAKLJUČAK	56
6.	INDEKS GLAGOLA	58
7.	POPIS LITERATURE	59
8.	SAŽETAK NA HRVATSKOM JEZIKU	61
9.	SAŽETAK NA POLJSKOM JEZIKU	62

1. UVOD

Glavni predmet ovog rada je istražiti i usporediti semantičke i sintaktičke podudarnosti i odstupanja između glagola osjećaja u dvama slavenskim jezicima - hrvatskom i poljskom, s hrvatskim kao polazišnim jezikom. Kao glavni razlog za odabir upravo ove vrste riječi, ali i skupine poslužila je njihova brojnost i raznolikost, a samim time i semantička raznovrsnost te pretpostavka da će glagolska značenja iskazivati brojne značenjske nijanse.

Rad obuhvaća analizu ukupno 28 glagola. Najprije je odabran skup od 14 hrvatskih glagola te mu je pridružen skup od 14 glagolskih ekvivalenata na poljskom jeziku.

Analizirani su glagoli odabrani kombinacijom njihova pojavljivanja u Hrvatskom čestotnom rječniku i hrvatskim korpusima (Hrvatski nacionalni korpus i hrWaC¹). Iako je frekventnost glagola bila jedna od temeljnih odrednica njihova odabira (pri čemu je čestotni rječnik imao prednost nad korpusima), u nekim su primjerima odabrani glagoli koji u Hrvatskom čestotnom rječniku nemaju zabilježen visok stupanj pojavljivanja², ali svojim značenjem djeluju kao svojevrsni sinonimi određenim glagolima na pojedinim značenjskim razinama (*bojati se* – *smrznuti se (od straha)*).

Temelj odabira glagola, osim na njihovoj frekventnosti, bazirao se i na tipu emocije koja se iskazuje glagolskim značenjem. U radu se željelo obuhvatiti glagole kojima se iskazuju neke od najčešćih ljudskih emocija. Obuhvaćeno je ukupno 10 emocija (ljubav, mržnja, sreća, tuga, sram, strah, želja, ljutnja, zavist i gađenje).

Glagoli su analizirani u parovima što znači da nakon analize hrvatskog glagola slijedi analiza njegova ekvivalenta na poljskom jeziku. Analize su upotpunjene primjerima preuzetim iz korpusa kako bi njihov sadržaj bio što vjerodostojniji. U radu su korišteni sljedeći korpusi: za hrvatski jezik – *Hrvatski nacionalni korpus (3M i Klasici)*, *hrWaC – Croatian web corpus* i *Hrvatska jezična riznica (cjeloviti korpus)*; za poljski jezik – *Korpus języka polskiego PWN* (Korpus poljskog jezika PWN), *Narodowy korpus języka polskiego – IPI PAN* i *Pelcra* (Nacionalni korpus poljskog jezika – IPI PAN i Pelcra).

¹Web stranice svih online izvora navedene su u popisu literature.

²Glagoli kao što su *smrznuti (se)*, *prekipjeti*, *ohladiti se*.

Za svaki je glagol najprije navedeno njegovo značenje koje se kasnije potkrepljuje primjerima. Sva navedena značenja preuzeta su s Hrvatskog jezičnog portala i poljskog portala - Słownik PWN. Za sva dodatna navedena značenja navedeni su izvori literature u fusnotama.

Primjeri iskorišteni za analizu pojavljuju se na hrvatskom i poljskom jeziku. Poljski su primjeri radi lakšeg razumijevanja prevedeni na hrvatski jezik. Svi prijevodi u ovom radu su moji.

Budući da hrvatski i poljski jezik spadaju u skupinu slavenskih jezika te da oba imaju visoko razvijenu fleksiju i morfologiju, početna je pretpostavka bila da će odabrani i analizirani glagoli pokazati visok stupanj sličnosti te će semantički, ali i sintaktički odgovarati. Isto tako, bez obzira na očekivani visok stupanj podudarnosti, pretpostavljeno je da će u ponekim primjerima doći do odstupanja na pojedinim razinama te da će semantičke, ali i sintaktičke razine u pojedinim glagolima varirati. Upravo su iz tog razloga za analizu odabrani već spomenuti glagoli čija frekventnost nije mogla poslužiti kao polazišna točka. Kod tih je glagola temeljnu odrednicu činilo njihovo apstraktno značenje.

2. ODREĐIVANJE I RAZUMIJEVANJE ZNAČENJA

U učenju stranog jezika pojedinci se često susreću s poteškoćama te kroz usvajanje jezika moraju savladati jezične barijere vezane uz pisanje, čitanje, poznavanje naglasaka, učenje novih riječi te neprestano širenje postojećeg vokabulara. Izrazito veliku ulogu ima razumijevanje značenja. Pri tome je potrebno naučiti razlikovati značenje koje pojedina vrsta riječi ima u nekom jeziku. Primjerice hrv. *tên* je imenica m.r.j. i razumijemo je u značenju „*boja i kakvoća kože lica*”³, dok je polj. *tèn* prema vrsti riječi zamjenica i znači „*ovaj, taj*” (Sokolić i Vidović Bolt 2012: 21).

Osim poteškoća u razumijevanju tzv. *lažnih prijatelja*, riječi koje zvuče ili izgledaju slično, ali imaju različita značenja (Sokolić i Vidović Bolt 2012: 15) veliku prepreku predstavlja i razumijevanje značenja kod riječi koje se smatraju međusobnim značenjskim ekvivalentima u dvama jezicima, posebice ako se razumijevanje odnosi na polisemnu strukturu nekog leksema. Kako bi se izbjegli nesporazumi u komunikaciji, prevođenju ili razumijevanju teksta, pojedinac mora ne samo naučiti već i razumjeti značenja koja određeni leksem ostvaruje u pojedinim kontekstima.

Polisemne lekseme tumačimo kao zrakasto ustrojene kategorije koje definira prototipno, središnje značenje, oko kojeg se organiziraju ostala značenja ili značenjske nijanse prema većoj ili manjoj sličnosti odnosno bliskosti (Raffaelli 2009: 57). Polisemni leksemi mogu imati stabilnu strukturu koja je određena konkretnim, ustaljenim značenjem prepoznatljivim u svim značenjskim nijansama; stabilno-dinamičku strukturu u kojoj se oko konkretnog, odnosno polazišnog značenja uz pomoć procesa metonimizacije i metaforizacije uspostavljaju različite značenjske nijanse, značenjski bliže ili dalje tipičnom značenju; te dinamičku strukturu u kojima su tipična značenja najčešće nastala značenjskim procesima te su frekventnija od ishodišnih (Raffaelli 2009).

Budući da većinu glagola možemo promatrati kao polisemne lekseme, u ovom je radu naglasak stavljen na definiranje svih značenja, konkretnih i apstraktnih, koja određeni glagol razvija u različitim kontekstnim uporabama u hrvatskom jeziku, utvrđivanje procesa koji su doveli do nastanka drugih značenja i uspoređivanje dobivenih rezultata s poljskim ekvivalentima kako bi

³Preuzeto s HJP <http://hjp.znanje.hr/>; 12.2.2016.

se ispitao stupanj ekvivalentnosti te ostvaruje li polisemni leksem jednog jezika sva značenja i u drugom jeziku.

Glagole definiramo kao promjenjive riječi kojima se izriču procesi radnje, stanja i zbivanja.⁴ Budući da su glagoli radnje najčešće definirani svjesnim djelovanjem vršitelja, glagole kojima iskazujemo emocije svrstavamo u glagole stanja i zbivanja. Zbivanja se najčešće odnose na događanja u prirodi nastala djelovanjem prirodnih uzročnika i sila, no mogu se odvijati i u ljudima bez djelovanja vlastite volje. Stanje se odnosi na statičan proces koji izriče stanje u kojem se netko ili nešto nalazi. Stativnim glagolima iskazuju se boje, postojanje i boravljenje, mirovanje, položaj tijela, fiziološka zbivanja, stanja svijesti i volja. Glagoli zbivanja i stanja u kojima se procesi odvijaju bez volje vršitelja često se nazivaju i medijalnim glagolima (glagoli poput *voljeti*, *željeti*, *venuti*) (Barić 1995: 222-223).

Za razumijevanje novih značenja ili značenjskih nijansi nekog leksema u velikoj mjeri pomaže kontekst, odnosno poznavanje makrokontekstne i mikrokontekstne razine, ovisno o kompleksnosti značenja određenog leksema. U značenjima koja se ističu složenijom značenjskom strukturom te se upotrebljavaju u različitim kontekstima, pri čemu se aktiviraju različite domene, poznavanje mikrokontekstne razine neće biti dovoljno za razumijevanje značenja.

Budući da je upravo kod polisemnih struktura ponekad teško strogo odijeliti pojedine značenjske nijanse, semantička analiza može pomoći ne samo u definiranju značenja pojedinog glagola već i u njihovom međusobnom povezivanju te uočavanju novih značenjskih nijansi.

⁴Barić Eugeniya, *Hrvatska gramatika*, Školska knjiga, Zagreb, 1995., str. 222.

3. ANALIZA GLAGOLA

❖ VOLJETI

- 1) osjećati ili iskazivati naklonost, privrženost, odanost, prijateljstvo koje se osniva na zajednici ideala, krvnog srodstva i sl. (*voljeti obitelj*)
- 2) osjećati prema kome ljubav, osjećati strastvenu privlačnost prema kome (*voljeti momka/djevojku*)
- 3) biti sklon čemu, rado činiti, slušati, čitati, gledati, služiti se čim, imati sklonost prema zanimanju, poslu, igri.

Glagolom *voljeti* u hrvatskom jeziku najčešće iskazujemo ljubav prema nekoj osobi ili afinitet prema određenom zanimanju ili hobiju te on uvijek označava pozitivnu emociju.

- Pravi prijatelj je osoba koju **voliš** i koja **voli** tebe. On je netko važan u tvome životu.
- Učinilo se kao da sam monstrum, ali eto, mama me ipak **voli**... Burno sam reagirala..
- Ljudi uz more **vole** dobru ribu na roštilju (gradele) ili jednostavno kuhanu (lešo)...
- Ana **voli** sve što vole mladi, a to su izlasci, druženja s prijateljima na kavama koje katkad potraju i do nekoliko sati.
- Avanturistički sam tip i **volim** putovati.
- I zato moram **voljeti** Zagreb i Zagrepčane...

Glagolom *voljeti* ponekad možemo izricati i želju:

- **Voljela bih** da u težnji da dosegne razvijenu zapadnu situaciju ne dođemo u situaciju da novinarstvo u većini bude optuživano za senzacionalizam, da se novinarima ne vjeruje.

U sintaktičkim konstrukcijama glagol *voljeti* uvijek traži imenicu u akuzativu: *voljeti koga, što*: „*majku, čokoladu, posao*”. Kada glagolom *voljeti* naglašavamo sklonost prema nekoj radnji uz njega koristimo glagol u infinitivu: „*volim igrati tenis*”, „*volim ići u kazalište*”.

❖ KOCHAĆ

- 1) darzyć kogoś uczuciem miłości albo bardzo lubić kogoś lub coś (podariti nekome osjećaj ljubavi ili jako voljeti nekoga ili nešto)

- 2) żywić do osoby płci odmiennie gorące uczucie połączone z pożądaniem⁵ (gajiti prema osobi suprotnog spola snažne osjećaje, požudu)

Glagol *kochać* svojim značenjima odgovara hrvatskome glagolu *voljeti* kada se odnosi na iskazivanje ljubavi prema pojedincu s kojim možemo biti u krvnom srodstvu ili kada se odnosi na tjelesnu ljubav (ljubav prema momku ili djevojci, supružniku).

- Pokochałem ją. Ona też mnie **kocha**. Chcemy razem ułożyć sobie życie. (Zavolio sam je. Ona mene isto **voli**. Želimo osnovati zajednički život.)
- ... wiem, że moje dzieci bardzo mnie **kochają**. (...znam da me moja djeca jako **vole**.)
- Polacy **kochają** Amerykanów. (Poljaci **vole** Amerikance.)

Glagol *kochać* također se u korpusu pojavljuje u značenju kada se njime ističe sklonost prema određenom načinu života, zanimanju ili radnji.

- Neutro Roberts skierowana jest do mężczyzny, który prowadzi aktywne życie, **kocha** sport i podróże. (Neutro Roberts osmišljena je za muškarca koji vodi aktivan život, **voli** sport i putovanja.)
- Potwierdziło się, że Australijczycy **kochają** tę dyscyplinę sportu. (Potvrđeno je da Australci **vole** tu sportsku disciplinu.)

Glagol *kochać* u poljskom jeziku (za razliku od *voljeti* u hrvatskom) postoji i kao povratni glagol *kochać się*⁶ te se tada pojavljuje u sljedećim značenjima:

- 1) darzyć siebie wzajemną miłością (odnosi se na uzajamnu ljubav, međusobno se voljeti)
 - 2) być w kimś zakochanym (biti zaljubljen u koga)
 - 3) fascynować się czymś, mieć w czymś upodobanie (imati afinitet prema čemu)
 - 4) mieć stosunek seksualny z drugą osobą⁷ (voditi ljubav)
- Osoby te **kochają** się od lat. (Oni se **vole** godinama.)
 - **Kochało się** w niej kilku mężczyzn. (U nju se **zaljubilo** nekoliko muškaraca.)

⁵Ne mora se nužno odnositi samo na osobu suprotnog spola

⁶Doslovan prijevod *voljeti se*

⁷Preuzeto iz Dunaj, Bogusław; *Współczesny słownik języka polskiego, a-n*, str. 631.

- **Kochać się** w antykach. (**Voljeti** antikvitet, **imati afinitet** prema antikvitetima.)
- **Kochali się** całą noc.⁸ (Cijelu noć **su vodili ljubav**.)

Osim u prvom primjeru gdje se i u hrvatskom jeziku upotrebljava isti oblik „*vole se*” može se primjetiti kako u preostalim primjerima u hrvatskom jeziku za izricanje istog značenja upotrebljavamo druge glagole. U preostalim primjerima umjesto doslovnog prijevoda „*voljeti se*” upotrebljavamo glagole *zaljubiti se* ili izraz *voditi ljubav*. Treće je značenje bliže glagolu *voljeti* te ga ovisno o kontekstu možemo upotrijebiti u ovom obliku.

U korpusu nisu pronađeni primjeri u kojima se glagolom *kochać* izriče želja kao što je pokazano na primjeru glagola *voljeti*.

Na sintaktičkoj razini, glagol *kochać* također traži imenicu u akuzativu: *kochać koga, co*: „*męża, sport*” (dosl. voljeti koga, što: muža, sport). Međutim, u poljskom jeziku nisu zabilježeni primjeri u kojima se nakon glagola *kochać* pojavljuje glagol u infinitivu.

Glagol u infinitivu pojavljuje se s glagolom *lubić* koji na hrvatski jezik prevodimo istim glagolom (*voljeti*), a svojim je značenjem izrazito blizak glagolu *kochać*. Odnosi se na iskazivanje simpatije, sklonosti prema nekoj radnji, navici ili interesima (Dunaj 2007: 767):

- **Lubię** na przykład na ryby jeździć. (Na primjer **volim** ići pecati.)
- Ona **lubi** jazz.⁹ (Ona **voli** jazz.)

Kada se pojavljuje kao povratni glagol uz povratno-posvojnu zamjenicu *się*, glagol *kochać się* izriče druga značenja za koja u hrvatskom jeziku upotrebljavamo druge, ustaljene glagole.

❖ MRZITI

1) osjećati mržnju, veliku odbojnost prema komu ili čemu

Glagol *mrziti* u antonimnom je odnosu s glagolom *voljeti* te se njegovo značenje tumači kao suprotnost značenjima glagola *voljeti* i definiran je mržnjom kao negativnom emocijom usmjerenoj prema određenoj osobi, radnji, poslu ili situaciji.

- Jeste li **mrzili** oca u djetinjstvu?

⁸Ibid.

⁹Preuzeto iz Popiołek B., Dyras M.: *Kieszonkowy słownik chorwacko-polski polsko-chorwacki*, str. 451.

- U Višnjevcu očito postoje ljudi koji **mrze** pse, no nemoguće ih je otkriti jer svi šute.
- Iako je uspješan, on **mrzi** svoj posao, ali nema mnogo izbora jer je samohrani roditelj i propali poduzetnik s brojnim kockarskim dugovima.

Ovim se primjerima pokazuje konkretno značenje ovog glagola budući da se njime izriče osjećaj mržnje usmjeren prema pojedincu ili situacijama prema kojima osjećamo odbojnost i koji nam uzrokuju nezadovoljstvo ili je nastao kao reakcija i posljedica ponašanja pojedinca prema kojem je usmjerena.

- Potom, prokleta blitva koju **sam mrzila** iz dna duše kao i ona odvratna kokošja kožica.
- ...a u djetinjstvu **sam** samo **mrzio** jesti tipični japanski specijalitet - kisele šljive.
- **Mrzim** školu!
- Nikad nisam bila popularna u školi i **mrzila sam** to doba.

Ovi primjeri pokazuju kako se osjećaj mržnje može tumačiti izražavanjem nezadovoljstva ili negodovanja prema određenoj situaciji, a može ga potaknuti hrana ili prisjećanje na određeni period života. U ovom primjeru mržnja nije usmjerena prema školi kao instituciji već prema životnom razdoblju za koje je škola bila temeljna odrednica.

- Trebaju me vidjeti u pet sati ujutro kad odlazim na snimanje i **mrzim** cijeli svijet što sam se morala tako rano ustati...
- Ja stvarno **mrzim** nerad i jako sam osjetljiva na to.

U ovim je primjerima mržnja preseneno značenje budući da se njome iskazuje ljutnja i osobno nezadovoljstvo.

Mržnja može biti usmjerena prema pojedincu ili određenoj pojavi te je tada povezana s konkretnim značenjem jer se pojavljuje kao reakcija na neko prethodno ponašanje ili postupke. Također može biti usmjerena prema institucijama ili osobinama pri čemu se značenje udaljava od konkretnog budući da izražava nezadovoljstvo, negodovanje, ljutnju. Kada se upotrebljava u prenesenom značenju glagolom se često izražava visok stupanj odbojnosti ili nezadovoljstva zbog određene situacije „*mrzim cijeli svijet što sam se morala tako rano ustati*”.

U sintaktičkim konstrukcijama glagol *mrziti* najčešće se pojavljuje s akuzativom *mrziti koga, što*: „*mrzim školu*”. U konstrukcijama u kojima se pojavljuje u kombinaciji s drugim glagolima, drugi glagol dolazi u infinitivu: „*mrzio sam jesti*”, „*mrzim gubiti*”.

❖ NIENAWIDZIĆ

- 1) čuć do kogoš lub czegoš nienawiść (osjećati mržnju prema kome ili čemu)

Prema navedenom značenju možemo zaključiti kako su oba glagola određeni osjećajem mržnje kao temeljnom odrednicom u tumačenju njihova značenja.

- ...djevojke iz agencije joj zavide i **mrze** ju i njih se također boji.)
- **Nienawidzę** pocić się w klubach sportowych. (**Mrzim** se znojiti u sportskim klubovima).
- **Nienawidzę** swojej pracy, ale jestem już zbyt stara na zmianę zawodu... (**Mrzim** svoj posao, ali već sam prestara da promijenim profesiju.)
- On w głębi duszy **nienawidzi** wszystkiego, i mnie też. (On u dubini duše **mrzi** sve, i mene također.)
- Chwilami **nienawidzila** tej ciąży, która nagle skomplikowała jej życiowe plany... (Na trenutke **je mrzila** tu trudnoću koja joj je odjednom zakomplicirala životne planove...)

Prema navedenim primjerima možemo uočiti kako su glagoli *mrziti* i *nienawidzić* semantički potpuni ekvivalenti te da se njihova značenja na pojedinim semantičkim razinama preklapaju. Njima najčešće iskazujemo odbojnost prema nekome ili nečemu što nas čini nezadovoljnima. U središtu značenja nalazi se osjećaj mržnje kao izrazito snažne negativne emocije.

Na sintaktičkoj razini glagol *nienawidzić* ne odgovara u potpunosti hrvatskom glagolu no to ne utječe na semantičke razlike. Najčešće traži dopunu u genitivu: *nienawidzić kogo, czego*: „*nienawidzić swojej pracy*” (dosl. *mrziti svoj posao*) ili glagol u infinitivu: „*nienawidzę pocić się*” (dosl. *mrzim se znojiti*).

❖ VESELITI (SE)

Glagol *veseliti (se)* u sebi sadrži koncept veselja koji se odnosi na opće dobro, bezbrižno i radosno raspoloženje (Anić 1998: 1294), a samim time njegovo značenje prema Hrvatskom jezičnom portalu je:

- 1) pokazivati opće dobro raspoloženje na neki povod, reagirati radosno, biti u dobrom raspoloženju, s radošću i naklonošću očekivati koga ili što [*veselim se; veselim se novostima*]; radovati se

Glagol *veseliti (se)* nosi pozitivne konotacije, a njegovo je značenje konkretno te se odnosi na točno određenu emociju veselja ili radosti. Upravo iz tog razloga za njegovo razumijevanje ne trebamo makrokontekstnu razinu kao kod drugih glagola čije su značenjske razine u nekim značenjima visoko razvijene. Budući da koncept veselja smatramo izrazito pozitivnom i točno određenom emocijom koja pretpostavlja pozitivne događaje koji izazivaju veselje, radost ili zadovoljstvo, značenjske uporabe ovog glagola vrlo su jednostavne što pokazuju i sljedeći primjeri:

- Evo, trenutno me jako **veseli** kolumna koju pišem za T - portal.
- Vrlo **bi me veselilo** kada bismo se mogli i praktično pokazati svijetu kao dostojni sljedbenici jednoga od osnivača svjetski najvažnije organizacije u pogledu zdravlja - Svjetske zdravstvene organizacije.
- **Veselim se** pobjedi, iako još nisam ni svjesna što mi se zapravo dogodilo.
- Najviše nas **veseli** činjenica da su nam na prodajni štand dolazili građani koji su bili i prošlih godina odnosno građani koji već prepoznaju Udrugu SLAP kao borca za oboljelu djecu.
- Michael **se veseli** dolasku u Hrvatsku.
- Naš 5 i pol godišnji poluplivač **veselio se** svakom odlasku i pri tome je uz igru i druženje s djecom usavršio svoju tehniku plivanja "pesek".
- **Veselili smo se** slobodnom vremenu od koga je najluđe i najzabavnije bilo noću.
- Ono što me **veseli** jest da smo dokazali da možemo biti konkurentni jačim, iskusnijim momčadima, što su moji momci pokazali izniman karakter, zajedništvo i fanatičnu borbenost.

U sintaktičkim konstrukcijama glagol *veseliti (se)* često traži dopunu imenice u dativu: *veseliti se kome, čemu*: „*veseliti se slobodnom vremenu*”. Također se pojavljuje sa dopunama u akuzativu u značenju *veseliti koga (što)*: „*veseli me kolumna*”.

❖ CIESZYĆ (SIĘ)

Glagolu *veseliti (se)* odgovara poljski glagol *cieszyć się*. Rječnik PWN navodi sljedeće značenje:

- 1) doznawać radości, zadowolenia (osjećati radost, zadowoljstvo)

Prema navedenom značenju koje je također određeno pozitivnom emocijom, može se zaključiti kako hrvatski i poljski glagol međusobno značenjski odgovaraju.

- **Cieszę się** - mówi pani Dorota - że Elza urodziła się zdrowa. (**Veselim se** - govori gospođa Dorota – što se Elza rodila zdrava.)
- **Cieszę się**, że zbliżyliśmy się do siebie, ale nie mam pomysłów na to, co dalej... (**Veselim se** što smo se međusobno zbližili, ali nemam ideje o tome što dalje...)
- **Cieszę się**, że cię widzę w dyrektorskim fotelu - powiedziałem. (**Veselim se** što te vidim u direktorskoj fotelji – rekao sam.)
- Ale **cieszę się**, że dostał taki wyrok, chociaż powinien dostać najwyższą karę. (Ali **veselim se /drago mi je** da je dobio takvu odluku, iako je trebao dobiti najveću kaznu.)
- Kup nowy samochód i **ciesz się**. (Kupi novi automobil i **veseli se**.)
- **Cieszą** mnie dobre opinie na mój temat, ale bardziej ucieszyłby mnie wyjazd do Aten. (**Vesele** me dobra miśljenja o mojoj temi, ali više bi me razveselio put u Atenu.)
- **Cieszę się**, że tu jesteś. (**Drago mi je** što si tu. **Veselim se** što si tu.)
- Mamy swoje okna - **cieszy się** Krystyna Świerkocka. (Imamo svoje prozore – **veseli se** Krystyna Świerkocka.)
- A więc moje argumenty stają się groźne - **cieszy się** Jerzy. (Dakle, moji argumenti postaju prijeteći – **veseli se** Jerzy.)
- **Cieszył się**, że wybrano dla niego tak lekką karę bo cóż to jest kąpiel w pomyjach. (**Veselio se** što su mu izabrali tako laganu kaznu, jer što je to kupka u pomijama.)

Kao i u hrvatskom jeziku, glagol *cieszyć się* upotrebljavamo u kontekstima kada želimo naglasiti pozitivno stanje ili pozitivne emocije proizašle iz situacija ili djelovanja koja uzrokuju osjećaj

zadovoljstva, a samim time dobrog raspoloženja i veselja. U tom značenju glagoli međusobno odgovaraju.

U pojedinim primjerima glagol *cieszyć się* na hrvatski se jezik prevodi konstrukcijom „*drago mi je*”. No potrebno je napomenuti kako se takva razlika ostvaruje isključivo zbog odgovaranja konteksta te ne dolazi do značenjskih razlika. Oblici „*drago mi je*” i „*veseli me*” u pozadini nose isto značenje te se mogu međusobno i kontekstno zamijenjivati neovisno o promjeni značenja.

Rječnik Bogusława Dunaja navodi još jedno značenje glagola *cieszyć się*:

- 2) odznaczać się jakąś zwykle korzystną, pożądaną, pozytywnie ocenianą przez innych cechom; być obiektem czegoś (np. uczuć, działań)¹⁰ (odlikovati se nekom uglavnom korisnom ili poželjnom osobinom, pozitivno ocijenjenom od drugih; biti objektom nečega (npr. osjećaja, djelovanja).

Primjeri ovih značenja potvrđeni su u korpusu:

- Książeczki oszczędnościowe od wielu lat **cieszą się** dużą popularnością wśród klientów naszego banku. (Štedne knjižice dugo godina **imaju** veliku popularnost među klijentima naše banke.)
- Właśnie, dokąd latają samoloty MALEV-u i jakie kierunki **cieszą się** największą popularnością? (Dokud zapravo lete avioni MALEV-u i koje su njihove rute **najpopularnije** / **imaju** najveću popularnost?)
- Aparatura kosztuje 175 funtów brytyjskich i **cieszy się** ogromnym powodzeniem. (Aparat košta 175 funti i **ima** ogroman uspjeh.)
- Towar **cieszy się** popytem.¹¹ (Roba **ima** dobru potražnju.)
- Ta kobieta **cieszyła się** dobrą sławą.¹² (Ova žena **je imala** dobar ugled.)

Osim konkretnog značenja koje se pojavljuje kod oba glagola, glagol *cieszyć się* u poljskom se jeziku pojavljuje u značenju koje nije zabilježeno u hrvatskom, a ono se ostvaruje u domeni posjedovanja te tada traži dopune u instrumentalu: *cieszyć się kim, czym*: „*któs cieszy się*

¹⁰Preuzeto iz Dunaj Bogusław: *Współczesny słownik języka polskiego, a-n*; str. 206.

¹¹Primjer preuzet iz Dunaj Bogusław: *Współczesny słownik języka polskiego, a-n*; str. 206.

¹²Ibid

popularnošću”¹³. U ovakvoj je uporabi, ali i značenju, koncept zadovoljstva i veselja preslikan na domenu posjedovanja, ali i uspjeha koji proizlazi iz pozitivnih konotacija koje nosi konkretno značenje.

U domeni posjedovanja, glagol *cieszyć się* ne mora nužno nositi samo pozitivne konotacije:

- Szczególnie złą sławą **cieszy się** blok nr 9 i 11 przy ul. Suskiego. (Na posebno zlom glasu **nalazi se** blok broj 9 i 11 blizu ulice Suskiego.)

U ovom je primjeru zbog kontekstne razumljivosti u prijevodu odabran glagol *nalaziti se*, no pozadinski je kontekst određen glagolima *biti* i *imati*. Češće su konstrukcije „*biti na zlom glasu*” nego „*imati zao glas*”, međutim značenjski ovdje dominira glagol *imati*. Glagol *biti*, upotrijebljen u ovoj konstrukciji ne nosi svoje puno značenje i ne odražava se na življenje ili postojanje, već se značenjski odnosi na svojstvo nečega te je iz tog razloga i u ovom primjeru također aktivirana domena posjedovanja.

- Možemo **cieszyć się** swoją dojrzałą kobiecością, unikając przykrych dolegliwości. (Możemo **użiwati** u svojoj zreloj ženstvenosti, izbjegavajući neugodne simptome.)
- Czy można efektywnie pracować, dobrze się bawić, **cieszyć się** życiem rodzinnym nie dbając o zdrowie? (Może li se učinkovito raditi, dobro se zabavljati, **veseliti se** obiteljskom životu, ne brinuci se za zdravlje?)

Glagol *cieszyć się* u upotrebi s instrumentalom ne mora nužno aktivirati domenu posjedovanja. Navedeni primjeri pokazuju kako se u kombinaciji s pridjevom ili imenicom u instrumentalu također aktivira značenje bliže konkretnom značenju zadovoljstva i sreće koje proizlazi iz pozitivnih emocija.

Iako pokriva temeljno značenje hrvatskog glagola, prema navedenim primjerima može se uočiti kako se glagol *cieszyć się* smatra djelomičnim ekvivalentom glagola *veseliti se*. Djelomična ekvivalentnost proizlazi iz razgranatije mreže značenjskih uporaba u kojima se ovaj glagol pojavljuje u poljskom jeziku.

¹³ Doslovan prijevod bio bi: *netko se veseli zbog velike popularnosti pri čemu se aktivira i domena uspjeha*

Glagol *cieszyć się* u rečeničnim konstrukcijama često se pojavljuje uz veznik *że* (dosl. da): „*cieszyć się że...*” (dosl. veseliti se da...), što u hrvatskom jeziku nije zabilježeno kao česta konstrukcija. Također se pojavljuje uz prijedlog *z/ze* (dosl. od) i imenice u genitivu: „*cieszyć się z wycieczki*” (dosl. veseliti se zbog izleta).

❖ PATITI

Suprotno od glagola *veseliti se* koji određuju pozitivni koncepti sreće i veselja, glagol *patiti* veže se uz negativne emocije te sadrži koncept tuge, žalosti i patnje.

- 1) (od čega) **a)** podnositi muku, bol ili bolest, imati kakvu bolest, bolovati, trpjeti bol, mučiti se [*patiti od glavobolje; patiti od ljubomore; patiti od čira na želucu*] **b)** pren. imati kakvo negativno svojstvo, kakav nedostatak [*patiti od viška radoznalosti; patiti od nedostatka mašte*]
- 2) (od čega) **a)** osjećati moralnu, duševnu bol, patnju [*patiti od čežnje za domom*] **b)** osjećati bol zbog žalosti, muke, nesreće itd. **c)** podnositi muke, nepravde **d)** trpjeti zbog kakvih teškoća, neprilika **e)** tehn. ne nalijegati dobro, biti izložen trljanju, pritisku i sl. [*guma pati (o automobilu)*]; trpjeti
- 3) (se) voditi život izložen patnji, imati posla s čime što zadaje patnju [*patiti se s djecom; patiti se s vatrom (ako su drva sirova i vatra se ne razgorijeva); patiti se s ručkom mučiti se dugim miješanjem i sl.*]

Prema navedenim značenjima može se uočiti kako glagol *patiti* ima visoko razgranatu značenjsku strukturu te da se njegovom upotrebom u pojedinim kontekstima ostvaraju različite značenjske nijanse.

Konkretno je značenje glagola *patiti* vezano uz osjećaj boli i patnje. Ona može biti fizička, tjelesna pri čemu se odnosi na neki oblik bolesti ili poremećaja ili se može odnositi na mentalnu, duševnu bol potaknutu aktiviranjem pojedinih emocija:

- Dijagnoza doktora Bidoua je teška: Lucie **pati** od Pottove bolesti, tj. koštane tuberkuloze koja polako, ali nepovratno razara kralješke.
- Je li netko iz tvoje obitelji **patio** ili **pati** od bolesti srca ili dijabetesa?

- Ove čestice mogu kružiti zrakom i mogu postati predmet udisanja osobe koja **pati** od alergija.
- Njegovi branitelji kazali su da **je patio** od depresije, dodao je ICTY-jev glasnogovornik.
- Mnogi **pate** od osjećaja manje vrijednosti, krivnje, samosažaljenja, jer nemaju ili nisu ono što drugi očekuju ili što im se kroz medije i okolinu nameće.
- Većina ljudi koji **pate** od bipolarnog poremećaja uzimaju više od jednog lijeka, uključujući uz litij i / ili antikonvulziv, lijek protiv uznemirenosti...

Već su i na ovim primjerima vidljivi pomaci u značenju u kojima se konkretna, fizička bol preslikava na duševnu i time uzrokuju patnju. Daljnji se pomak u značenju može uočiti na sljedećim primjerima u kojima se fizička bol preslikava na patnju uzrokovanu različitim čimbenicima. Značenjske nijanse glagola *patiti* ostvaruju se u upotrebi s konceptima žalosti:

- Slobo sobu dijeli s cimerom Vjekom. Postali su veliki prijatelji, toliki da Vjeko istinski **pati** kad mu cimer ode posjetiti rodni Šipan.

ali i nepravde, poteškoća ili neprilika:

- Svaka patnja ima kraj. Ne možeš **patiti** cijeli život, jednom ćeš biti sretan.
- Godinama **su** žitelji Moslavačke gore **patili** od manjka pitke vode.
- Međunarodni dan nedužne djece žrtava nasilja, obilježava se 4. lipnja kako bi se podsjetili da mnoga djeca **pate** zbog različitih vidova zlostavljanja.
- ...u prošlosti je Turska **patila** od brojnih mana - bila je izvrgnuta i gospodarskoj i političkoj nestabilnosti, upletanju vojske u rješavanje političkih pitanja, kršenju prava manjina.

U sljedećim značenjima koncept boli i patnje koju uzrokuje upotrijebljen je u prenesenom značenju kao svojstvo:

- Mi ne **patimo** od ideoloških podjela, ni od carstava - ni lijevih ni desnih.
- Osim toga, scenarij povremeno **pati** od one poznate američke gnjavatorske ideologije koja i najbolji film košta ocjene manje iz jednostavnoga razloga što ostatak gledateljskoga svijeta ne pada na takav tip patetične retorike.

- Menadžeri **pate** od nedostatka vremena za iščitavanje opsežnih poslovnih izvještaja pa je preporučljivo na jednostavan i sažet način prikazati najvažnije informacije o poslovanju poduzeća.
- Mislim da **sam patio** od mladenačke bahatosti. Kad mi je bilo 15, ja i grupa školskih drugova zakleli smo se da nećemo doživjeti 40. Odlučili smo da ćemo se ubiti.

Glagol *patiti* u pojedinim se konstrukcijama pojavljuje kao povratni glagol uz povratno-posvojnu zamjenicu *se* pri čemu odražava značenja sredstva koje uzrokuje patnju:

- Već **se** godinama **patimo** s ovim drvećem. Šljive padnu na pločnik, zalijepe se i ne možemo ih očistiti.
- Muž je imao mirovinu 1.200 kuna. **Patio se** s drvima da možeš preživjeti, ništa luksuzno.
- ...ali nije u redu, to što će sada djeca koja su išla gimnaziju i **patila se** ko majmuni prolazila s 3,4 biti u goroj poziciji nego netko recimo ko je išao ekonomsku, trgovačku isl.
- Sara Ramirez, poznata po ulozi doktorice u seriji Uvod u anatomiju, varira od veličine 40 do 44. Ne **pati se** dijetama i smatra da izgleda prekrasno.

Navedena značenja glagola *patiti* jednako su frekventna u korpusima. Najmanju frekventnost ima značenje koje je ujedno najudaljenije od konkretnog značenja, a koje se upotrebljava u tehnološkim kontekstima. U tim je značenjima konkretna bol metaforički preslikana na kriv način uporabe ili neispravan način rada.

U sintaktičkim konstrukcijama glagol *patiti* veže se s prijedlogom *od*: *patiti od koga, čega*, nakon čega slijedi imenica ili pridjev u genitivu: „*patiti od alkoholizma*”. U pojedinim se konstrukcijama pojavljuje kao usporedba pri čemu traži dopunu u nominativu: „*patiti se kao majmun*”. Kao povratni glagol, u rečeničnim konstrukcijama veže se s instrumentalom: *patiti se s kim, čim*: „*patiti se s dijetama*”.

❖ CIERPIEĆ

Hrvatskom glagolu *patiti* odgovara poljski glagol *cierpieć*. Rječnik PWN navodi sljedeća značenja:

- 1) odczuwać silny ból fizyczny lub psychiczny (osjećati fizičku ili psihičku bol)

- 2) chorować (bolovati)
- 3) boleć nad czymś lub z powodu czegoś (brinuti, bojati se za što ili zbog čega)
- 4) znosić kogoś lub coś cierpliwie (strpljivo podnositi koga ili što)
- 5) ponosić stratę lub szkodę (pretrpjeti gubitak ili štetu)

Prema navedenim značenjima vidljivo je kako glagoli međusobno značenjski odgovaraju budući da se uz glagol *cierpieć* također veže koncept patnje (*cierpienie*). Značenjske nijanse upotrebe glagola variraju ovisno o kontekstima, krećući od konkretne fizičke boli i postupno se preslikavajući na različita stanja.

Konkretno je značenje vezano za osjećaj boli, fizičke ili psihičke koja se pojavljuje trenutno ili ima kontinuirano trajanje:

- Nie mogłam patrzeć jak córka **cierpi**, więc zaczęłam szukać lekarza. (Nisam mogla gledati kako kćer **pati**, stoga sam otišla potražiti liječnika.)
- Chciała je mieć bez względu na konsekwencje, które w jej przypadku mogły być bardzo poważne, ponieważ od dzieciństwa **cierpi** na padaczkę. (Htjela ga¹⁴ je imati bez obzira na posljedice koje su u njenom slučaju mogle biti ozbiljne, budući da je od djetinjstva **patila** od epilepsije.)
- Około 70% kobiet **cierpi** na zakażenia dróg moczowych, co najmniej raz w swoim życiu. (Oko 70% žena **pati** od infekcije mokraćnog sustava barem jednom u životu.)
- Od tamtej pory **cierpi** na depresję. (Od tada **pati** od depresije.)
- Stany Zjednoczone znajdują się na czele listy - na otyłość **cierpi** co trzeci dorosły Amerykanin. (SAD se nalazi na vrhu liste – od pretilosti **pati** svaki treći Amerikanac.)

Navedena značenja pokazuju podudarnost s hrvatskim glagolom *patiti* čije se konkretno značenje također koristi za iskazivanje boli, tjelesne ili duševne u kraćem ili dužem vremenskom periodu.

Također, kao što je u hrvatskom jeziku fizička bol preslikana na prenesena značenja, i u poljskom jeziku pronalazimo primjere u kojima glagol *cierpieć* stoji uz različite koncepte koji uzrokuju patnju, a koje tumačimo pomoću osjećaja konkretne boli:

¹⁴ Zamjenica se odnosi na dijete, plod u trudnoći.

- Wiemy, że wiele kobiet **cierpi** z powodu panowania mężczyzny, wiele rodzi dzieci w bólu. (Znamo da mnogo žena **pati** zbog vladavine muškaraca, mnogo ih rodi djecu u bolovima.)
- ...w krajach o właściwym poziomie wyżywienia ludności, jak i w tych, gdzie ludność **cierpi** głód. (...u zemljama s odgovarajućom razinom ishrane, kao i u onima gdje populacija **pati/umire** od gladi.)
- Twój mąż wyznał, że wasze życie uczuciowe **cierpi** z powodu wychowywania dziecka i że próbujecie terapii małżeńskiej. (Tvoj muž je priznao da vaš emocionalni život **pati** zbog odgoja djeteta i da idete na bračno savjetovanje.)

Značenje koje nije zabilježeno u hrvatskom jeziku jest uporaba glagola *cierpieć* u kontekstima u kojima se aktivira domena tolerancije i strpljenja. U takvim slučajevima glagol *cierpieć* mijenja značenje te se u potpunosti udaljava od osjećaja boli.

- Kiedys uwielbiała, gdy zaskakiwałaś ją niespodziewaną propozycją wspólnej kolacji w romantycznej knajpce lub biletami do kina. Teraz tego nie **cierpi**. (Prije je obožavala kada si je znao iznenaditi neočekivanom zajedničkom večerom u romantičnom restoranu ili kartama za kino. Sada to ne **podnosi**.)
- Konrad **nie cierpiał** niedzieli, bo wtedy najbardziej mu brakowało Józefiny. (Konrad **nije podnosio** nedjelju jer mu je Jozefina tada najviše nedostajala.)
- **Nie cierpię** Żydów, którzy nie przyznają się, że są Żydami. (**Ne podnosim** Židove koji ne priznaju da su Židovi.)
- ...**nie cierpię** dyskryminacji w żadnej postaci, a S-check dyskryminuje mężczyzn. (...**ne podnosim** diskriminaciju u bilo kojem obliku, a S-check diskriminira muškarce.)
- Dokąd jeszcze będziesz to **cierpieć**?¹⁵ (Dokad ćeš to **trpjeti**?)

U navedenim je primjerima vidljivo da se glagol *cierpieć* upotrebljava u drugačijim značenjima te da odgovara hrvatskim glagolima *podnositi* i *trpjeti* u značenju tolerirati koga ili što. Ovakvo značenje nije zabilježeno kod hrvatskog glagola *patiti*. Iako zbog ovog značenja glagol *cierpieć* više odgovara hrvatskim glagolima *podnositi* ili *tolerirati*, hrvatski i poljski glagol sukladni su na ostalim značenjskim razinama, pokrivaju iste značenjske nijanse i njihova se značenja ostvaruju

¹⁵ Primjer preuzet iz Dunaj, Bogusław: *Współczesny słownik języka polskiego, a-n*, str. 205.

uz pomoć jednakih koncepata. Međutim, u poljskom je jeziku glagol *cierpieć* razvio dodatnu značenjsku razinu i time se odvojio od svog hrvatskog para. Iz tog se razloga glagoli smatraju djelomičnim ekvivalentima.

Na sintaktičkoj se razini glagoli također razlikuju, ali to ne dovodi do promjene značenja. Glagol *cierpieć* pojavljuje se s prijedlogom *na* i traži dopunu imenice u akuzativu (za razliku od glagola *patiti* koji se veže uz genitiv): „*cierpieć na padaczkę*” (dosl. patiti od epilepsije). Kada se pojavljuje u svom drugom značenju „*podnosi, tolerirati*” često ispred sebe veže negaciju *nie*, a samim time traži dopunu imenice u genitivu: „*nie cierpieć dyskryminacji*” (dosl. ne podnositi diskriminaciju).

❖ SRAMITI SE

- 1) osjećati sram, davati znakove sramežljivosti, stidjeti se

Glagol *sramiti se* također spada u skupinu hrvatskih glagola čije značenjske razine nisu visoko razvijene i čije je tumačenje značenja jednostavno. Ono se odnosi na konkretnu emociju, odnosno sram koji kod pojedinca izazivaju različiti uzroci poput primjerice siromaštva, podrijetla ili fizičkih nedostataka koji ponekad postaju predmetom ismijavanja ili poruge.

- Više **se ne sramim** plesati.
- Nikada **se nisam sramio** raditi. Supruga i ja smo radom u polju, vrtu i oko kuće nastojali zaboraviti na bolnu nepravdu, nadajući se da će biti ispravljena.
- Danju su naime, prostorije Caritasa ispunjene onima koji **se** više **ne srame** reći da nemaju.
- Neka vam Zmajić, ako **se ne srami**, kaže koliko smiješan zakup plaća za zemlju koju sad obrađuje.
- Ja sam Rom i **ne sramim se** toga.
- Bilo bi apsurdno reći da **se sramim** što sam Nijemac jer smatram da je njemački identitet vrlo pozitivan i vrlo jak, ali je prirodno da me sablažnjavala činjenica što su moji sunarodnjaci prihvatili nacizam.

Osim uzroka na koje se ne može utjecati (podrijetlo, fizički nedostaci) sram mogu izazvati i različiti oblici djelovanja na koje se može utjecati. U konstrukciji: „*ne napraviti ništa čega bih se kasnije sramio*” značenje se tumači pozitivnim djelovanjem koje ne donosi žaljenje ili sram.

- **Ne sramim se** ni zbog čega što sam uradio u politici, i ne bacam to u blato kao što rade neki bivši političari.
- To sam i te kako dobro čuo, ovo mi se prvi put u životu događa, ali **ne sramim se** onoga što sam napravio u Dinamu, dometnuo je Lončarević.
- Kad vidim da u restoranu za butelju vina traže 130 ili 150 kuna, **sramim se**.

U prenesenom značenju glagol *sramiti se* upotrebljavamo u kontekstima kada se kao subjekt umjesto osobe odnosi na državu, instituciju i tumači se emocijom koja se razvija u unutrašnjosti pojedinca.

- Hrvatska **se ne** treba **sramiti** svojih ambicija, prvo mjesto u ovoj konkurenciji neće biti nikakva senzacija.
- Amerika **se** treba **sramiti** te kazne.
- Danas prilazite praškom aerodromu vozeći se otprilike 30 minuta autoputom kojeg se Los Angeles ili Frankfurt **ne bi sramili**.
- Političke **se** stranke otvoreno **srame** suradnje s nama i ne izlaze nam u susret.

Glagol *sramiti se* ne odlikuje se kompleksnim sintaktičkim konstrukcijama. U rečenicama se veže s genitivom: *sramiti se koga, čega*: „*sramiti se svojih ambicija*”.

❖ WSTYDZIĆ SIĘ

Glagolu *sramiti se* odgovara poljski glagol *wstydzić się*. Słownik PWN navodi sljedeća značenja:

- 1) odczuwać wstyd z powodu niewłaściwego zachowania (osjećati sram zbog tuđeg ponašanja)
- 2) odczuwać wstyd, onieśmienie z jakiegoś powodu (osjećati sram, strah iz nekog razloga)

U značenju glagola *wstydzić się* kao i u značenju glagola *sramiti se* nalazi se emocija srama (*wstyd*). Kao i u hrvatskom jeziku, u poljskom je također potaknuta različitim čimbenicima:

- Myslaem pocztakowo, że **wstydzą się** mnie i idą się spowiadać do innych. Ale nie. (Prvo sam mislio da me **se srame** i idu se ispovijedati kod drugih. Ali ne.)
- Nie potrafię rozmawiać z kobietami, **wstydę się** ich. Zdaje mi się, że one mną kierują,... (Ne uspijevam razgovarati sa ženama, **sramim ih se**. Čini mi se da one upravljaju mnome,...)

Značenja u kojem se iskazuje strah, nedostatak hrabrosti:

- To taka ulga, że znów mogu założyć spódnicu przed kolana. **Nie wstydę się** już swojej figury - mój waga jest dokładnie w sam raz. (Takvo je olakšanje da ponovno mogu nositi suknju iznad koljena. Više **se ne sramim** svoga tijela – moja težina je upravo savršena.)
- **Wstydę się** pokazać moje prace. Boję się, że zostaną odrzucona, wyśmiana. (**Sramim se** pokazati svoj rad. Bojim se da ću ostati odbačena, ismijana.)

Značenja u kojima se iskazuje žaljenje zbog određenih postupaka:

- Było to zupełnie głupie i **wstydę się** tego teraz. (To je bilo užasno glupo i sada **se** toga **sramim**.)
- Minęło już parę lat, a ja **wstydę się** mojego zachowania. (Prošlo je već nekoliko godina, a ja **se sramim** svog ponašanja.)

Prema navedenim primjerima možemo zaključiti kako su glagoli *sramiti se* i *wstydzić się* potpuni ekvivalenti i na semantičkoj i na sintaktičkoj razini. Glagol *wstydzić się* svojim značenjima odgovara značenjima glagola *sramiti se*. Oba glagola proizlaze iz emocije srama, nelagodne i neugodne emocije koja je potaknuta različitim čimbenicima što je zabilježeno u oba jezika.

Na sintaktičkoj razini glagol *wstydzić się* također traži dopune u genitivu: *wstydzić się kogo, czego*: „*wstydę się mojego zachowania*” (dosl. *sramim se svog ponašanja*).

❖ BOJATI SE

- 1) osjećati strah, plašiti se, strepjeti
- 2) ekspr. sumnjati, dvojiti [*želim im sve najbolje, ali bojim se da neće uspjeti ostvariti svoje ideje*]

Hrvatski jezični portal za glagol *bojati se* nudi dva značenja. Prvo je konkretno i temeljno te se odnosi na osjećaj straha koji izazivaju različite situacije. Strah tumačimo kao neugodnu emociju, stanje uznemirenosti i zabrinutosti kao fiziološki odgovor na naslućujući ili prepoznati izvor opasnosti (HJP). Drugo je udaljeno od konkretnog te povezano s glagolima mišljenja *sumnjati* i *dvojiti*. Iako ekspresivno značenje tumačimo pomoću konkretnog značenja, ono u ovom slučaju nije direktno povezano sa samim osjećajem straha kao „*fiziološkog odgovora na određeni izvor opasnosti*”.

- Ljudima nedostaje vode i benzina, a osim toga **boje se** napustiti svoje kuće zbog pljačkaša.
- **Bojeći se** mogućih nereda, policajci su tražili, odnosno dobili imena svih mogućih novinara koji će izvješćivati s te utakmice,...
- Ne **bojte se** zakoračiti u nepoznato. Jednostavno, hrabro krenite, znajući da sam s vama i da vas stoga nikakvo zlo ne može zadesiti.
- Jakšićka djeca **boje se** mraka.
- **Bojao se** za svoj život i nije se usudio izdati čovjeka uz koji mu je vezan cijeli život i karijera.
- Kroz trudnoću sam, zbog rastanka s partnerom, bila i psihički loše i **bojala se** za svoje dijete - da moj nemir i strah ne pređu na nju.
- ...bio vrlo kritički raspoložen prema Borkoviću i Dedakoviću. **Bojao se** da bi oni mogli reći mnoge detalje o njegovim vukovarskim grijesima.
- ... **bojao se** mikroba, te cijelog života isto ručao i večerao.

Navedeni primjeri iz HNK-a i hrWaC-a potvrđuju temeljno značenje glagola *bojati se* u kojem se osjećaj straha pojavljuje kao fiziološki odgovor na određenu ili nepoznatu situaciju koja najčešće predstavlja izvor opasnosti kao što se može primjetiti u primjerima „*boje se napustiti svoje kuće*”, „*ne bojte se zakoračiti u nepoznato*”, ili u primjeru kada se strah pojavljuje kao odgovor na neku neželjenu ili nepotrebnu situaciju koja signalizira opasnost „*bojeći se mogućih nereda*”. Strah razumijemo i u značenju brinuti se: „*bojala se za svoje dijete*”.

- Uz to, **boje se** da Grad Rijeka neće imati ili ulagati dovoljno sredstava za praćenje njihovog i mog projekta.

- I kaže djevojka mladiću: **Bojim se** da neću uspjeti s tobom.

Navedeni primjeri potvrđuju ekspresivno značenje glagola *bojati se* u kojem se „strah od opasnosti” tumači pomoću sumnje, odnosno dvojbe u ispravnost, potencijal ili ostvarenje neke situacije.

U korpusima su pronađeni i primjeri u kojima se može primjetiti kako je osjećaj straha često povezanom s nedostatkom hrabrosti u pojedinim situacijama „*bojati se sklopiti sporazum*”.

- Mnogo trgovaca **bojalo se** išta izjaviti za novine jer su im, kažu, šefovi to zabranili.
- Zemlje srednje Azije, koje su nekada bile dio Sovjetskog Saveza, **boje se** sklopiti takav vojni aranžman s Washingtonom iz straha da time ne bi razljutili Moskvu,...

Anićev rječnik navodi značenje u kojem glagol *bojati se* tumačimo s ironičnim prizvukom: „*sve se bojim*” u značenju ne vjerovati u nešto; ironično se postaviti prema riječima sugovornika u značenju „*ne vjerujem; ne dolazi u obzir*” (Anić 1998: 74):

- A: Od sutra počinjem učiti.
- B: Sve se **bojim!**¹⁶

Glagol *bojati se* u svojim sintaktičkim konstrukcijama najčešće zahtijeva imenicu u genitivu *bojati se koga, čega*: „*bojati se mraka*”. Također, u sintaktičkim konstrukcijama česta je uporaba prijedloga *za*: *bojati se za koga, što*: „*bojati se za svoj život*”, kao i veznika *da*: „*bojati se da neće uspjeti*”. Kada iza glagola *bojati se* slijedi drugi glagol, on dolazi u infinitivu: „*boje se sklopiti takav vojni aranžman*”.

❖ BAĆ SIĘ

Glagolu *bojati se* odgovara poljski glagol *bać się*.

- 1) odczuwać lęk (osjećati strah)
- 2) niepokoić się o kogoś, obawiać się czegoś (brinuti se za koga, bojati se čega)
- 3) o roślinach, przedmiotach: być nieodpornym na coś (o biljkama, predmetima: biti neotporan na nešto)

¹⁶ Primjer preuzet iz Anić, Vladimir: *Rječnik hrvatskoga jezika*; str. 74.

- 4) nie odważać się czegoś zrobić (ne usuditi se napraviti nešto)

Značenja glagola *bać się* prema Rječniku PWN odgovaraju značenjima glagola *bojati se* potvrđenim na HJP-u i u korpusima. Prema navedenim značenjima može se uočiti kako je svim značenjima (osim 3.) zajedničko osjećanje negativne emocije koja je povezana sa strahom od ili prema nekoj situaciji. Posljednje značenje, povezano s hrabrošću, točnije s nedostatkom hrabrosti u pojedinim situacijama također je potvrđeno i u hrvatskim primjerima.

- Po sobotniej katastrofie samolotu egipskich linii Flash Air **bali się** wracać maszyną tego samego przewoźnika. (Nakon avionske nesreće koja se dogodila u subotu, avionom egipatske kompanije Flash Air, **bojali su se** vraćati istim prijevoznikom.)
- **Bał się**, że to początki schizofrenii. (**Bojao se** da su to počeci shizofrenije.)
- Profesor **bał się** tych chłopców. (Profesor **se bojao** tih dječaka.)
- **Bała się** zmienić cokolwiek w układzie mebli, żeby ich tym nie urazić. (**Bojala se** promijeniti raspored namještaja kako ih time ne bi uvrijedila.)
- **Balam się** wsiąść do metra. (**Bojala sam se** ući u metro.)
- Śmiertelnie **bała się** o swoje dziecko. (Nasmrt **se bojala** za svoje dijete.)

Navedeni primjeri iz Korpusa poljskog jezika PWN potvrđuju značenja zabilježena u primjeru hrvatskog glagola *bojati se* u kojima se strah očituje kao negativna emocija izazvana opasnošću od određene ili nepoznate situacije. Također su potvrđena značenja dobivena iz Rječnika PWN. U sljedećem se primjeru potvrđuje i značenje u kojem se osjećaj straha ili bojazni tumači sumnjom ili dvojmom u određenu situaciju te se povezuje s glagolima mišljenja.

- **Bał się** tylko, że nie wypełnił swej misji, że źle wykorzystywał dar... (**Bojao se** samo da nije ispunio svoju misiju, da je krivo iskoristio dar...)

Značenje kojim glagol *bać się* odstupa od hrvatskog glagola *bojati se* je značenje koje se odnosi na otpornost biljaka ili predmeta koje nije zabilježeno u hrvatskim korpusima.

Rječnik Bogusława Dunaja potvrđuje sva navedena značenja glagola *bać się* te podrobnije objašnjava značenje koje ne pronalazimo u hrvatskom jeziku, a u kojem se glagol *bać się* obično pojavljuje s negacijom, najčešće kada se koristi za biljke ili predmete, a označava njihovu otpornost ili izdržljivost (Dunaj 2007: 58):

- Oziminy **nie boją się** mrozu. (Ozimi usjevi **ne boje se** hladnoće.)
- Termizowana żywność **nie boi się** długiego przechowywania w lodówce.¹⁷ (Termički obrađene namirnice **ne boje se** dugotrajnog skladištenja u hladnjaku.)

U sintaktičkoj strukturi glagol *bać się* odgovara hrvatskom glagolu *bojati se* te najčešće zahtijeva imenicu u genitivu *bać się kogo, czego*: „*bać się tych chłopców*” (dosl. bojati se tih dječaka), također se pojavljuje uz veznik *że*: „*bał się, że to*” (dosl. bojao se da su to) i prijedlog *o*: „*bała się o swoje dziecko*” (dosl. bojala se za svoje dijete). Ako se iza glagola *bać się* pojavljuje drugi glagol, on dolazi u infinitivu: „*bałam się wsiąść*” (dosl. bojala sam se ući).

❖ SMRZNUTI (SE)

- 1) (što) razg., v. zalediti
- 2) (se) **a.)** pretvoriti se u led; zalediti se, slediti se **b.)** razg. prozepsti, promrznuti **c.)** umrijeti od velike hladnoće
- 3) (se) pren. ostati ukočen od straha, treme, neugodne situacije ili neugodnog iznenađenja

Glagol *smrznuti (se)* označava visok stupanj hladnoće, izrazito niske temperature i često se povezuje s konceptom leda. U svom konkretnom značenju odnosi se na proces zaleđivanja čemu povoduje izrazito niska temperatura:

- Planira se izgradnja prihvatnih centara uz obalu, gdje bi ribari mogli odmah **smrznuti** ribu i čuvati je prema propisima.
- Majstore, **smrzla se** voda u slavini!
- Cvjetača **se** sasvim **smrzla** i mnogo će robe propasti zbog niskih temperatura.

Glagol *smrznuti (se)* možemo upotrebljavati i u kontekstima kada se odnosi na pojedinca i tada ga tumačimo pomoću dva značenjska aspekta povezana s konkretnim značenjem. Prvi se, bez obzira na svršeni glagolski vid ne odnosi na završeno stanje već se njime izražava izrazito visoka hladnoća koju pojedinac osjeća, a čiji je visoki stupanj naglašen konkretnim značenjem glagola:

- Bio sam na probi svečanog otvaranja od šest popodne do 11 navečer. **Smrnuo sam se**, cijelo vrijeme sam skakao, kao da se zagrijavam za meč.

¹⁷ Primjeri preuzeti iz Dunaj, Bogusław: *Współczesny słownik języka polskiego, a-n*; str.58.

- Severina je prije svog nastupa rekla da **će se smrznuti** na pozornici na Trgu, pa je možda to razlog što su prve dvije pjesme bile brze.
- Sve je bilo super osim što je kiša počela padati i prije same utakmice tako da smo bili mokri i **smrznuli smo se**, ali sve je to čar nogometa...
- Obuo sam tri para čarapa i **smrznuo se**, a onda su mi mještani rekli da to ne smijem raditi jer se tako noge oznoje pa ti je tek onda hladno...

Drugo značenje također je vezano uz stupanj hladnoće, ali označava završen proces i razumijemo ga u značenju „*umrijeti od hladnoće*”:

- Ostalih pet beskućnika **smrznulo se** u raznim pokrajinama diljem zemlje.
- Djevojčica **se smrznula** u susjedovu ribnjaku
- Policija još uvijek traga za okrutnom majkom koja je svoje tek rođeno dijete nemilosrdno ostavila da **se smrzne**, te moli građanstvo za sve informacije koje bi dovele do počinitelja.
- Najmanje 14 beskućnika **smrznulo se** od početka zime u Njemačkoj.

U svom apstraktnom značenju, glagol *smrznuti se* najčešće se povezuje s osjećajem straha, treme ili nelagode. Koncept leda i stanje zaleđenosti vrlo se lako može usporediti sa stanjem ukočenosti i paraliziranosti koju strah izaziva kod pojedinca, bez obzira na vanjske čimbenike koji ga uzrokuju:

- Žena koja je odgajala Michaelovu djecu među ostalim je izjavila da su je ona smatrala majkom i da bi **se** svaki put **smrznuli** u njegovoj blizini.
- Inicijativa SDP-a i nekih drugih da se uvede porez na luksuz, **smrznula je** Nadana Vidoševića...
- Kad se dignuo s klupe sredinom četvrtog meča, Argentinci **su se smrznuli**, jer su pomislili da će Super Mario igrati peti meč. Znali su da nemaju šanse ako Hrvatsku predvode Ljubičić i Ančić.
- ... ja **ću se smrznuti** od straha...
- ...a zastrašujuće grotlo kakvo su priredili ukrajinski drukeri, posve **je smrznulo** neiskusne maksimirske nogometaše.

Glagol *smrznuti (se)* ima jednostavne sintaktičke konstrukcije. U konkretnom značenju traži dopune u nominativu: „*smrznula se voda*”, dok se u apstraktnom značenju pojavljuje uz prijedlog *od* pri čemu traži dopunu imenice u genitivu: „*smrznuti se od straha*”.

❖ ZMARZNAĆ

- 1) odczuć przenikliwe zimno (osjetiti veliku hladnoću)
- 2) o roślinach: ulec zniszczeniu pod wpływem zimna (o biljkama: uvenuti (smrznuti se) pod utjecajem hladnoće)
- 3) zamienić się w lód (pretvoriti se u led, zalediti se)

Prema podacima iz Rječnika PWN vidljivo je da poljski ekvivalent glagolu *smrznuti (se)*, *zmarznąć*, većinom pokriva značenja hrvatskog glagola preuzeta sa HJP-a. Glagol *zmarznąć* u sebi sadrži značenja „*pretvoriti u led, zalediti*” i „*osjećati veliku hladnoću, promrznuti*”. Također kod ovog glagola pronalazimo značenje koje nije zabilježeno kod hrvatskog glagola, a to je značenje koje se odnosi na otpornost biljaka. Apstraktno značenje koje u sebi sadrži koncept straha nije zabilježeno.

Pretragom korpusa dobiveni su sljedeći rezultati:

- Daj kieliszek wódki, Eleonoro Karłowna; bo **zmarzłam** - powiedziała przyglądając się nam badawczym wzrokiem. (Daj mi čašicu vodke, Eleonoro Karłowna jer **sam se smrznula** – rekla je promatrajući nas ispitivačkim pogledom.)
- Zrobiliśmy jedno kółko wokół szpitala. Więcej nie mogliśmy, bo **zmarzliśmy** - mówi. (Napravili smo jedan krug oko bolnice. Dalje nismo mogli jer **smo se smrznuli** – govori.)

Navedeni primjeri iz korpusa poljskog jezika pokazuju kako postoji podudarnost u glagolima *smrznuti se* i *zmarznąć* kada se značenjem iskazuje visok stupanj hladnoće koju pojedinac osjeća fizički i koja je uzrokovana stvarnim prirodnim pojavama (snijeg, niske temperature, zima).

- ...dziesięć dni po zaginięciu odnaleziono - i to przypadkowo - zwłoki poszukiwanego. **Zmarzł** na grani Czerwonych Wierchów,... (...deset dana nakon nestanka pronađeno je – i to slučajno – tijelo nestalog. **Smrznuo se** na grebenu Crvenih Vrhova,...)

Iz navedenog je primjera vidljivo da glagol *zmarznąć* također pokriva značenje „*smrznuti se od hladnoće = umrijeti*” koje se, kako je već ranije navedeno, odnosi na završen proces, u

konkretnom primjeru smrt. Glagol *zmarznąć* kao i hrvatski glagol *smrznuti se* pokriva značenje kojim se iskazuje pothlađenost i stanje pojedinca u uvjetima velike hladnoće te se kao i hrvatski glagol može tumačiti sa dva aspekta. Prvi u kojem pomoću konkretnog značenja tumačimo visok stupanj hladnoće koju pojedinac osjeća „bilo je toliko hladno da sam se smrznuo”, te drugi u kojem se promatra konačan rezultat procesa što je vidljivo u gornjem primjeru.

Rječnik PWN ponudio je značenje koje nije pronađeno na HJP-u, a to je da se značenje glagola *zmarznąć* često odnosi i na biljke. To potvrđuju primjeri iz korpusa:

- ...tu było trzydzieści pięć róż, to tylko tyle zostało. A co się z nimi stało? **Zmarzły**, ja miałam dwieście krzaków róż... (...tu je bilo trideset pet ruža, samo je ovoliko ostalo. A što se dogodilo s njima? **Smrznule su se**, imala sam dvjesto grmova ruža...)
- ...pojawiło się wkrótce kilka kwiatów, które **zmarzły** na mrozie. (...uskoro se pojavilo nekoliko cvjetova koji **su se smrznuli** na hladnoći...)

Iako ovo značenje nije zabilježeno na HJP-u, kao ni u hrvatskim korpusima, potvrđeno je u hrvatskom jeziku:

- ... priroda se opet našalila i prisjetila da zima još traje.... Pupovi **su se smrзли**, a drveće koje je dobilo krive signale, uz latice, odbacilo je i plodove.¹⁸

U korpusima poljskog jezika nisu pronađeni primjeri u kojima se glagol *zmarznąć* upotrebljava u značenjima za iskazivanje straha. U tome je vidljivo da je ekvivalentnost značenja ova dva glagola djelomično podudarna i da se ostvaruje na razinama koje se ponajviše vežu za konkretna značenja. Kao i u hrvatskom jeziku, glagol *zmarznąć* ne traži posebne rečenične konstrukcije te se najčešće pojavljuje s nominativom.

❖ ŽELJETI

- 1) **a)** imati želju, težiti ostvarenju, postizanju čega; htjeti, žudjeti **b)** izražavati kome neku želju
- 2) osjećati strast prema kome

¹⁸Preuzeto sa <http://www.labin.com/web/neobavezna.asp?id=2305&idkat=53>; 3. veljače 2016.

Glavno značenje ovog glagola povezano je s konceptom želje. Prema Aniću koncept želje najčešće iskazuje žudnju, potrebu ili težnju za ostvarivanjem nekog cilja (Anić 1998: 1393).

Navedena značenja potvrđuju i primjeri iz hrvatskih korpusa:

- Privredna banka Zagreb **želi** postati vodeća financijska ustanova u Hrvatskoj...
- Sedamnaestogodišnja Sara **željela je** postati balerina, no sve je stavila u drugi plan nakon što joj je majka poginula u prometnoj nesreći.
- No nisam mogla izgubiti, toliko sam **željela** ovu pobjedu! - rekla je naša tenisačica nakon pobjede.
- Hrvati iz dijaspe **žele** studirati u Hrvatskoj.
- Po završetku preregistracije u Vukovaru.....evidentno je da se 754 srpske obitelji također **žele** vratiti u zapadnu Slavoniju...

Također, želju možemo tumačiti kao zahtjev ili traženje, prohtjev (Anić 1998: 1393)

- Vrlo je ugladjen, baš pravi plemić. Mlad je, liep, vrlo bogat, pa što možeš više **željeti**?

Glagol *željeti* upotrebljavamo za izricanje želja nekome drugome:

- **Želimo** Vam da nakon čitanja ovih savjeta ostanete zdravi tako da još više mislite, radite, volite i živite ZDRAVO.
- Trebat će ti ljubavi. **Želim** ti sretnu novu godinu.

Drugo značenje glagola *željeti* odnosi se na iskazivanje želje za osobom, što najčešće tumačimo konceptima strasti ili požude. To potvrđuju primjeri HNK Klasici i Jezične riznice:

- Bio je očaran njezinom pojavom, nije mogao vidjeti nego nju, ni misliti nego o njoj, ni srcem **željeti** nego nju . . .
- Žena si ti, žena, da ti nema ravne. Ja se čudim, kako sam prije mogao **željeti**, da me dopane Beta.

Glagol *željeti* upotrebljavamo u situacijama objašnjavanja ili naglašavanja pojedinih situacija:

- Anestezijologija je trenutno u fazi između stvaranja i (ne) priznavanja. Time **želim** reći da je jedna od najodgovornijih grana koja uopće postoji u medicini ali je u Hrvatskoj potisnuta u drugi plan.

U svojim sintaktičkim konstrukcijama glagol *željeti* najčešće traži dopune u akuzativu: *željeti koga*, što: „*željeti mir, nagodbu*” ili u dativu: *željeti kome*, čemu (što): „*želimo vam*” te se pojavljuje u kombinaciji s drugim glagolom u infinitivu: „*željeti studirati*”.

Glagolu *željeti* u poljskom jeziku odgovaraju dva glagola, *życzyć* i *pragnąć*. Rječnik PWN navodi sljedeća značenja:

❖ **ŻYCZYĆ**

- 1) *chcieć czegoś dla kogoś lub dla siebie* (htjeti nešto za nekoga ili za sebe)
- 2) *składać życzenia* (izražavati želju)

U osnovi ovog glagola nalazi se koncept želje (*życzenie*).

- Wszystkim uczestnikom konkursu dziękujemy i **życzymy** szczęścia. (Svim sudionicama tečaja zahvaljujemo i **želimo** sreću.)
- Ale nie wszyscy **życzą** mu zwycięstwa. (Ali ne **žele** mu svi pobjedu.)
- **Życzę** ci powodzenia w życiu. (**Želim** ti uspjeh u životu.)
- ...ale w tej chwili panna Lebetseyder jest niedysponowana i **nie życzy** sobie nikogo widzieć. (Ali u ovom trenutku gospođica Lebetseyder nije na raspolaganju i **ne želi** nikoga vidjeti.)
- **Życzy** pani sobie zobaczyć port? (**Želite** li razgledati luku?)
- Każdemu **życzył** wszystkiego dobrego w Nowym Roku. (Svima **je želio** sve najbolje u Novoj Godini.)

Iz navedenih je primjera vidljivo da glagol *życzyć* semantički djelomično odgovara hrvatskome glagolu *željeti* čije su semantičke razine razgranatije. Na semantičkim razinama preklapaju se značenja u kojima se nalazi koncept želje koji se tumači kao potreba ili volja za nečim. Međutim, korpusi potvrđuju kako se glagol *życzyć* najčešće upotrebljava u konstrukcijama u kojima se želja iskazuje prema nekome drugome: „*życzyć komuś powodzenia albo szczęścia*” (dosl. *željeti nekome uspjeh ili sreću*). U takvim konstrukcijama glagol *życzyć* traži dopunu u dativu: „*życzę ci*”

powodzenia” (dosl. želim ti uspjeh) kao što i glagol *željeti* u iskazivanju želja nekome također traži dopunu u dativu: „*želim ti sretnu novu godinu*”. Za razliku od glagola *željeti* koji osim dativa traži dopune u akuzativu, glagol *życzyć* traži dopunu u genitivu: „*życzyć kolorowych i szczęśliwych snów*” (dosl. željeti šarene i sretne snove).

Primjeri u kojima glagol *życzyć* upotrebljavamo u značenju iskazivanja strasti ili požude prema drugoj osobi nisu pronađeni u korpusima te na toj semantičkoj razini dolazi do značenjskog odstupanja glagola.

❖ PRAGNAĆ

- 1) bardzo czegoś chcieć (jako htjeti, željeti što)
- 2) pożądać kogoś (poželjeti koga); [chcieć odbyć z kimś stosunek seksualny¹⁹ (htjeti, željeti stupiti s kim u seksualni odnos)]
- 3) chcieć powiedzieć, wyjaśnić coś istotnego (htjeti reći, objasniti nešto važno)

Glagol *pragnąć* u svom značenju sadrži koncept *pragnienie* koje se tumači kao **a)** žeđ ili **b)** snažna potreba za nečim što silno želimo, najčešće nešto što je teže postići (zdravlje, ljubav, uspjeh, završetak obrazovanja) (Dunaj 2007:1375). Prema navedenim značenjima možemo također primijetiti kako glagol *pragnąć* za razliku od *życzyć* sadrži značenje u kojem se izražava seksualna želja prema nekome (strast).

- W filmie widzimy facetów 40-letnich z rodzinami, którzy nade wszystko **pragną** spokoju. (U filmu vidimo 40-godišnje tipove s obiteljima koji prije svega **žele** mir.)
- Poczucie, że jesteśmy w jakiejś sprawie słabi i bezradni,... jest trudne do przyjęcia zwłaszcza dla mężczyzn, którzy **pragną** być silni, mądrzy, doskonali. (Osjećaj da smo u nekim slučajevima slabi i bespomoćni....teško je prihvatljiv posebice muškarcima koji **žele** biti snažni, pametni, savršeni.)
- Tak bardzo **pragnął**, żeby Rubin został tutaj, przy nim,...(Tako jako **je želio** da Rubin ostane tu, pored njega...)
- Paul Samuelson (Nobel 1970) **pragnął** zbliżyć ekonomię do fizyki. (Paul Samuelson (Nobel 1970) **želio je** približiti ekonomiju do fizike.)

¹⁹Dunaj Bogusław; *Współczesny słownik języka polskiego; o-ż*; Warszawa, 2007, str. 1375.

- ... **pragnąłem** być dobrym pracownikiem, dobrym ojcem i najlepszym mężem... (...**želio sam** biti dobar radnik, dobar otac i najbolji muž...)

Iz navedenih se primjera može zaključiti kako je glagol *pragnąć* semantički bliži glagolu *željeti*. Iako su neka od značenja glagola *željeti* potvrđena u glagolu *życzyć*, *pragnąć* je bliži glagolu *željeti* na više semantičkih razina. Oba glagola, *życzyć* i *pragnąć*, u sebi sadrže koncept želje (*życzenie*, *pragnienie*) prema kojoj se tumače značenja, no taj je koncept razvijeniji kod glagola *pragnąć* te u njemu koncept želje tumačimo kao potrebu, žudnju, nastojanje ili težnju pojedinca prema ostvarenju određenog cilja što se i očituje u većem broju semantičkih nijansi značenja ovog glagola.

Glagol *pragnąć* semantički odgovara glagolu *željeti* i u značenjima kojima se iskazuje ljubavna strast ili požuda:

- ...i wiedział, że chcę tego - teraz, już, zaraz, a ja naprawdę niczego bardziej nie **pragnęłam**, i poddawałam mu się chętnie i ulegle... (...i znao je da **żelim**²⁰ to – sada, već, odmah, a ja uistinu ništa jače nisam **željela**, i podala sam mu se dobrovoljno i pokorno...)
- Nie znaczy to wcale, że przestał **pragnąć** Salomei. Nie. **Pragnął** jej..... Iwan uświadomił sobie, że ją kocha. (To uopće ne znači da je prestao **željeti** Salome. Ne. **Żelio** ju je.....Ivan je shvatio da je voli.)

Glagol *pragnąć* također upotrebljavamo u značenju objašnjavanja ili naglašavanja pojedinih situacija što je također zabilježno kod glagola *željeti*:

- **Pragnę** tym samym podkreślić, że odnalezienie sensu istnienia wymaga wyboru jakiejś twórczej drogi... (Zato **bih želio** naglasiti da pronalazak smisla postojanja zahtijeva izbor nekog drugog stvarateljskog puta.)
- "Pragnę poinformować słuchaczy, a także autorów miłego listu, który mnie tu sprowadził, że profesorem nie jestem". („**Żelio bih** informirati slušatelje, a također i autore dragog pisma koje me dovelo ovdje, da nisam profesor”.)

²⁰ „*żelim*” je u ovom primjeru prijevod glagola *chcieć* (*htjeti*). Budući da glagoli *željeti* i *htjeti* ovdje nose isto značenje – želju točnije požudu, za prijevod je odabran glagol *željeti* radi boljeg odgovaranja kontekstu (isticanje seksualne želje i požude prema partneru).

Na sintaktičkoj razini glagol *pragnąć* odgovara glagolu *życzyć* te se pojavljuje s drugim glagolom u infinitivu: „*pragnę poinformować*” (dosl. želim informirati) ili traži dopune u genitivu: „*pragnąć spokoju*” (dosl. željeti mir). Time stvara odstupanje od glagola *żeljeti* koji traži dopune u akuzativu. U sintaktičkim konstrukcijama glagoli *życzyć* i *pragnąć* ponašaju se jednako čime se razlikuju od glagola *żeljeti*, no na određenim se semantičkim razinama razlikuju. Dok glagol *życzyć* samo djelomično pokriva značenja glagola *żeljeti*, *pragnąć* objedinjuje sva značenja na pojedinim semantičkim razinama.

❖ GORJETI

- 1) biti u plamenu; izgarati, sagorijevati
- 2) davati svjetlost; osvjetljivati
- 3) **a)** biti u vatri, imati vrućicu, groznicu; **b)** žariti, bridjeti od vrućice, vrućine, uzbuđenja
- 4) (za čime, kime, za što) pren. čeznuti, jako željeti, biti vrlo nestrpljiv [*gorjeti od želje*]

Temeljno te ujedno i konkretno značenje glagola *gorjeti* povezano je s toplinom i povećanjem temperature. Najčešće se odnosi na proces koji traje, u čijem je središtu koncept vatre. Vatru promatramo kao pojavu koja se u svom temeljnom značenju odnosi na veliku vrućinu te u pojedinim situacijama signalizira opasnost, a u prenesenom značenju konceptom vatre možemo iskazivati izrazito snažne emocije koje su vrlo često povezane s ljubavlju, mržnjom ili ljubomorom. Upravo zbog različitih razumijevanja značenja imenice vatra, glagol *gorjeti* upotrebljavamo u različitim kontekstima tvoreći njegove značenjske nijanse.

Osim procesa gorenja, konkretno značenje glagola *gorjeti* povezano je sa osvjetljavanjem te ga određuje koncept svjetlosti. Iako oba značenja imaju visoku frekventnost u korpusu, značenje koje se odnosi na proces gorenja uvjetovanog konkretnom pojavom vatre je najfrekventnije.

- Okrenula sam se i vidjela veliki plamen. **Gorjela je** štala, šupa, garaža od susjede Ružice.
- Nakon što je prije godinu dana u Zagrebu izbio ekoincident kada **je gorjelo** skladište spalionice Puto, još nema naznaka kada će i hoće li ta spalionica ponovno proraditi.
- Dodao je i kako je potom netko izveo automobil iz garaže kojem **je gorjela** prikolica.
- U Tremčevu pak domu ostala **je gorjeti** lampa do kasno u noć.
- ...gdjekad činilo bi mu se, da je netko drugi uza nj u sobi. Svjetiljka **je morala gorjeti** čitavu noć.

Koncept vatre i svjetlosti u apstraktnom značenju glagola *gorjeti* preslikava se na nekoliko značenja. Pojava vrućine i visoke temperature uzrokovane konkretnom pojavom vatre odnosi se na emocije te opisuje emocionalno i tjelesno stanje pojedinca uzrokovano određenom situacijom ili pojavom.

- A onda se još više razljutim i lice mi stane **gorjeti**.
- Žive su mu oči pratile svjetinu, **gorjele su** čudnom vatrom i ujedno se blago smiješile . . . a riječi su tekle kao bujica . . .
- **Goriš**. Imaš vrućicu.
- **Gorim** sav u vrućici.
- Momku **gori** obraz od sramote.

U ovim primjerima koncept vatre tumači se kao visoka temperatura, vrućica ili nagli osjećaj vrućine nastao zbog naleta emocija (najčešće ljutnje). Značenje u kojem se koncept vatre ili svjetlosti preslikava na emocije u korpusima ima najmanju frekventnost.

Značenje u kojem se glagol *gorjeti* veže uz koncept želje, izrazito je često u korpusima. U tom se značenju glagol također odnosi na emocionalno stanje pojedinca, ali za razliku od prethodnog značenja, ovdje nema jasnih fizičkih pokazatelja kao što su vrućica ili zacrvenjeli obrazi. Ovdje se značenje tumači kao visok stupanj uzbuđenosti, nestrpljivosti, a koncept vatre više ne signalizira vrućinu već jačinu emocionalnog stanja:

- Izenadi me, vidim da sav **goriš** od želje .
- Ministarstvu financija sada, čini se, stvarno **gori** pod petama.
- Kad si 15. na svijetu onda **goriš**, jedva čekaš da dođeš na teren, a ovako ti sve malo padne, nije se lako snaći.
- Svi **smo gorjeli** od znatiželje i želje da počnemo raditi.
- U njima **gori** jaka želja da se dokažu i to mu ulijeva optimizam, kaže Šušak.
- Blago tebi, rekoh, ja ga znadem, tko je. Ljubavi je, seko, pridostojan tvoje. Za njim **gori** svaka.
- Iako Silvio Marić **gori** od želje za povratkom u Maksimir, zasad je vrlo neizvjesno hoće li se to i ostvariti.
- Ljeto je uveliko, sve **gori** i prži.

- Na polju **gori** i nebo i zemlja.

Osim sintagme *gorjeti od želje*, kojom se izražava izrazita nestrpljivost i iščekivanje, u korpusima se često pojavljuje sintagma *gorjeti pod petama* koja ukazuje na veliku hitnoću i sintagma *gorjeti u paklu* koja se pomoću koncepta vatre tumači velikom vrućinom (Anić 1998: 263) te se značenjskom bliskošću može povezati sa konstrukcijom *sve gori i prži* koja također ukazuje na veliku vrućinu.

U sintaktičkim konstrukcijama, za izricanje konkretnog značenja glagol *gorjeti* pojavljuje se s imenicom u nominativu: *gori tko, što*. Za izricanje apstraktnog značenja, glagol *gorjeti* veže se uz prijedlog *od* pri čemu traži dopunu imenice u genitivu: *gorjeti od koga, čega*: „*gorjeti od želje*”, „*gorjeti od znatiželje*”. Također se pojavljuje s prijedlogom *u* i imenicom u lokativu: „*gorjeti u paklu*” te prijedlogom *za*: *gorjeti za kim, čim* pri čemu traži dopunu imenice u instrumentalu: „*za njim gori svaka*”.

❖ GORZEĆ

Hrvatstkom glagolu *gorjeti* odgovara poljski glagol *gorzeć*. Rječnik PWN navodi sljedeća značenja:

- 1) palić się (*gorjeti, biti u plamenu*)
- 2) jaśnieć, świecić się (*svijetliti, osvjetljivati*)
- 3) rumienić się (*crvenjeti se*)
- 4) być ogarniętym przez jakieś silne, gwałtowne uczucie (*proživljavati jake, snažne osjećaje*)

Jednako kao i u hrvatskom jeziku, konkretno je značenje glagola *gorzeć* vezano uz koncept vatre i svjetlosti:

- Rzucił się pędem - bez potrzeby, bo dom ogrodnika zdążył się zamienić w piec. Płomień **gorzał** nawet w szczelinach między dachówkami. (Pojurio je – ali uzalud jer se vrtlareva kuća već pretvorila u peć. Plamen **je gorio** čak u pukotinama između krovnih pločica.)
- Tylko kościół **gorzał** światłem, szmerem modlitwy drżał a rozbrzmiewał pieśnią... (Samo **je** u krvi **gorjelo** svjetlo, drhtala je žamorom molitve i odjekivala pjesmom...)

- Ktoś pozabijał okna deskami, na pustej ścianie wymalował czarny krzyż, przed którym **gorzało** słabe światelko. (Netko je zabio daske na prozore, na praznom zidu nacrtao crni križ ispred kojeg **je gorjelo** slabašno svjetlo.)

Također, zabilježena su značenja kojima se iskazuju emocionalna i tjelesna stanja:

- Zaciagnęła Ewcię do swojego pokoju, w którym barwną plamą **gorzał** obrazek Jerzego. (Povukla je Evu u svoju sobu u kojoj **je** Jerzyjev obraz **gorio** šarenim plamenom.)
- Indianinowi zaczęły **gorzeć** oczy: - Wygrasz, panie! (Indijancu su počele **gorjeti** oči: - pobijedit ćeš gospodine!)
- Brwi miał ściągnięte, a oblicze jego **gorzało** z trudem hamowaną złością. (Obrve su mu bile spuštene, a njegovo lice **gorjelo je** s teško suspregnutom ljutnjom.)

kao i značenja u kojima se metaforičkim procesima konkretna značenja preslikavaju na jačinu i intenzitet emocija koje pojedinac proživljava:

- Bóg nas skarał, będziemy **gorzeć** w ogniu piekielnym. (Bog nas je kaznio, **gorjet** ćemo u paklu.)
- Brat Iwo **gorzał** z radości, gdy cały pruski świat, jak długi i szeroki, zwrócił się w walce swej, w trosce głuchej. (Brat Ivo **je gorio** od radosti kada se cijeli pruski svijet, dugačak koliko i širok, okrenuo u svojoj bitki, u gluhoj brizi.)
- Dzięki temu pozostałem młody duchem, a w moim sercu **gorzał** wciąż nie zagasły płomień buntu i niezgody na otaczającą mnie marność tego świata, na którym przyszło mi żyć. (Zahvaljujući tome ostao sam mlad duhom, a u mojem **je** srcu **gorio** još uvijek ne ugasli plamen bunta i neslaganja na uzaludnost ovog svijeta koja me okružuje i na kojem sam se rodio.)

Iako su značenja glagola *gorjeti* potvrđena i u glagolu *gorzeć*, u njihovoj frekventnosti se očituju razlike. Tako se u hrvatskom jeziku u korpusima najviše pojavljuje konkretno značenje koje se odnosi na vatru i proces gorenja i apstraktno značenje u kojem se uz pomoć glagola *gorjeti* izražava jaka želja za *kim*, *čim*. Značenje kojim se glagol *gorjeti* prelikava na emocije i tjelesna stanja pojedinca najrjeđe je u korpusima.

U poljskom jeziku glagol *gorzeć* u korpusima ima manje potvrda nego glagol *gorjeti* u hrvatskom. Nisu pronađeni primjeri kojima bi se potvrdile sintagme u kojima se glagol *gorjeti* pojavljuje u hrvatskom jeziku kao ni kompleksnije razrađene značenjske nijanse. Također, značenje koje je u hrvatskom najfrekventnije, u poljskim korpusima ima najmanju frekventnost i najmanji broj potvrđenih primjerima. Apstraktna značenja u kojima se glagol *gorzeć* odnosi na emocije i želju imaju višu frekventnost od konkretnog značenja. U primjerima je potvrđena uporaba glagola *gorzeć* u sintagmi *gorzeć w pieklu* (dosl. gorjeti u paklu).

U sintaktičkim konstrukcijama, glagol *gorzeć* potpuni je ekvivalent glagolu *gorjeti* u hrvatskom jeziku. Kada se pojavljuje u konkretnom značenju traži dopunu imenice u nominativu: „*plomień gorzał*” (dosl. gorio je plamen), dok u apstraktnom značenju traži dopunu prijedloga *z* i imenice u genitivu: „*gorzał z radości*” (dosl. gorio je od sreće). U sintagmi *gorzeć w pieklu* ostvaruje istu sintaktičku konstrukciju kao i hrvatski glagol uz dopunu prijedloga *w* te imenice u lokativu.

❖ OHLADITI (SE)

1. (što, koga) učiniti da što postane hladno [*ohladiti jelo*]
2. (se) **a.** izgubiti suvišnu toplinu, postati hladan ili mlak; **b.** pren. smiriti se nakon ljutnje; **c.** pren. postati ravnodušan prema komu ili čemu

Glagol *ohladiti (se)* u svom konkretnom značenju povezan je s gubitkom topline i označava završenu radnju u kojoj je određen subjekt izgubio toplinu. U svom prenesenom, odnosno apstraktnom značenju, završen proces hlađenja metaforički je preslikan na ljudske emocije i smireno psihičko i fizičko stanje nakon ljutnje kao i na ravnodušnost koja se tumači gubitkom interesa za određenu osobu ili radnju.

- Vodu koristim iz bunara, ali je prvo prokuham, pa je ponovno u kanistru vratim u bunar da je **ohladim**.
- Tijesto se tanko razvalja i režu se uski rezanci, koji se u mlijeku kuhaju i puste **ohladiti**.
- Krumpir dobro operite i kuhajte oko 25 minuta. Ocijedite ga, prelijte hladnom vodom, ogulite dok je vruć, stisnite kroz prešu za krumpir i ostavite da **se ohladi**.
- Kad **se** puslice **ohlade** spojiti ih ganacheom.
- Vino je potrebno prethodno **ohladiti**.
- Radi. Zagrij se. **Ohladi se**. Živim zdravo.

Konkretno značenje glagola *ohladiti (se)* u korpusima se često pojavljuje u domeni kulinarstva. Također, ovo se značenje, kao što se vidi u posljednjem primjeru, odnosi i na tjelesnu temperaturu te označava proces koji nastupa nakon zagrijavanja ili tjelovježbe.

Apstraktno značenje ovog glagola u korpusima je izrazito često, njegova je uporaba jednaka uporabi konkretnog značenja. Pojavljuje se u značenju smirivanja emocija, ali i gubitka interesa za što:

- Mogu se i ispričati svakom pojedinačno, ja planem, ali ubrzo se i **ohladim**...
- Čemu onda jadikovke? Daj **ohladi**, koka, odgovor kakav se može i očekivati od Lene.
- Kada smo **se** malo **ohladili** i odmorili čekala nas je fina večera koju je domar Dražen skuhao.
- Čini mi se, kad mi je već sve to tako bilo suđeno, onda je bolje da sam je izgubio ovako, ovom višom silom, nego nečim, što je nju moglo **ohladiti** prema meni.
- Također, naše prijateljstvo **se** malo **ohladilo** nakon što je priznao svoju gaynost.
- Još mi **se** tata nije ni **ohladio** u grobu, a već pljuju po njemu²¹

U posljednjem primjeru je vidljivo kako se glagol *ohladiti* često veže uz frazem „**nije se (još) ohladio u grobu**”, čije se značenje odnosi na kratko vrijeme nakon nečije smrti (Menac i sur. 2014: 164).

Izrazito je prošireno u domeni sporta, ali i politike:

- Aco je nakon katastrofalna poraza od CSKA javno podnio ostavku, ali **su se "glave ohladile"** i već sutradan papir je bio jači od čovjeka i riječi - mora se poštovati ugovor!
- Goran Ivelj..... protiv Hajduka je opet zaigrao vrlo sigurno, pa je Simunić odustao od ideje da ga malo **ohladi** na klupi za pričuve.
- Brzo **se** Damir Bičanić **ohladio** od "vruće" ponude iz Španjolske.
- Znači li to da će **se** građani brzo **ohladiti** i prema Sanaderovoj vladi, jer i od nje dosta očekuju?
- Od izbora do danas **glave su se** u HSS-u **ohladile**, stranka je opet homogena, monolitna i spremna na nove izazove...

²¹Primjer preuzet iz Menac i sur.: *Hrvatski frazeološki rječnik*, str. 164.

U korpusima je česta sintagma „*ohladiti glavu/glave*” koja se veže uz frazem „**(biti) hladne glave**”, a odnosi se na hladnokrvnost, koncentriranost, racionalnost i usredotočenost (Menac i sur. 2014: 138), te se veže uz apstraktno značenje glagola i smirivanje emocija ili tenzija. U nekim je primjerima zabilježena konstrukcija „*ohladiti odnose*” iako se u tom značenju češće upotrebljava glagol *zahladiti*.

Glagol *ohladiti (se)* pojavljuje se s imenicom u akuzativu: *ohladiti koga*, što: „*ohladiti vino*”, „*ohladiti jelo*”. Kada se veže sa povratno-posvojnom zamjenicom *se*, najčešće dolazi do promjene značenja te se konkretno značenje mijenja u apstraktno. U takvim primjerima glagol *ohladiti se* često traži dopunu imenice u genitivu, čemu prethodi prijedlog *od*: *ohladiti se od koga*, čega: „*ohladio se od ponude*”.

❖ WYSTYGNAĆ

1. stracić ciepło (izgubiti toplinu)
2. o uczuciach, przeżyciach, chęciach: stracić intensywność (o osjećajima, iskustvima, namjerama: izgubiti intenzitet)

Prema navedenim značenjima, glagol *wystygnać* pokriva ista značenja kao i glagol *ohladiti (se)*.

- Przykryć garnek, aby makaron nie **wystygł**. (Poklopite posudu kako **se** tjestenina ne bi **ohladila**.)
- Co się z wami działo? Herbata zupełnie wam **wystygła**. (Gdje ste vi? Čaj vam **se** potpuno **ohladio**.)
- Nalewała pełną wannę wody i leżała w niej, aż woda **wystygła**. (Napunila je kadu vodom i ležala u njoj dok **se** voda nije **ohladila**.)
- Czekać jeszcze 5 minut, potem wyjąć ciasto i odstawić, żeby **wystygło**. (Čekati još 5 minuta, zatim maknuti tijesto i ostaviti da **se** **ohladi**.)
- No, chłopcy, jedzcie, bo pierogi **wystygną**. (Hajde dječaci, jedite da **se** pierogi ne **ohlade**.)

Navedeni primjeri pokazuju istu upotrebu glagola *wystygnać* kao i u hrvatskom jeziku. U svom konkretnom značenju odnose se na smanjivanje temperature određenog subjekta. Za izricanje konkretnog značenja glagol *wystygnać*, kao i u hrvatskom jeziku, najčešće pokriva domenu kulinarstva.

- Mój brat jeszcze nie **wystygł**, a ty już chcesz rozdrapywać jego pieniądze?! (Moj brat **se** još nije ni **ohladio**, a ti već rasipaš njegov novac?!)
- Na razie żar w moim brzuchu trochę **wystygł** - mówi. - Mam nadzieję, że kiedyś uda się go zupełnie wygasić i będę mogła zacząć żyć normalnie. (Trenutno **se** żar u mom trbuhu malo **ohladio** – govori. – Nadam se da će se jednom potpuno ugasiti i da ću moći početi živjeti normalno.)
- Ruch wokół ucichł, niebo rozjaśniło się i wszystko **wystygło**, drzewa zamarły nieruchomo. (Promet je utihnuo, nebo se razjasnilo i sve **se ohladilo**, stabla su se nepomično smrznula.)
- Ten związek dawno **wystygły**, w którym nie zostało ani trochę wzajemnej sympatii czy choćby wspomnień o dawnej miłości. (Taj odnos koji **se** odavno **ohladio**, u kojem nije ostalo ni malo uzajamne simpatije ili barem uspomena o davnoj ljubavi.)

U apstraktnom značenju glagol *wystygnąć* također pokriva značenja potvrđena u hrvatskom jeziku. Ukazuje na smirivanje emocija, gubitak interesa te se metaforičkim procesima preslikava i na prirodne pojave. U primjerima je pronađeno i značenje frazema potvrđenog u hrvatskom jeziku kojim se signalizira „*kratko vrijeme nakon nečije smrti*”.

Međutim, iako potvrđuje oba značenja hrvatskog glagola, za razliku od hrvatskog jezika u kojem su i konkretno i apstraktno značenje jednako frekventni, a apstraktno je posve zauzelo određene domene (*sport, politika*), u poljskom je jeziku vidljiva razlika budući da je konkretno značenje još uvijek glavno i dominira korpusima. Također, apstraktno značenje se najčešće koristi u poeziji za prikazivanje prirodnih pojava ili dočaravanja prirode te u tekstovima poetične tematike. U korpusima nisu potvrđeni primjeri u kojima se glagol *wystygnąć* veže za semantičke razine određene domenom sporta ili politike. Također nije zabilježen primjer sintagme „*ohladiti glavu*” koji je u hrvatskom jeziku vrlo čest. Može se zaključiti kako glagol *wystygnąć*, iako potvrđuje sva značenja kao i glagol *ohladiti se*, ipak nije razvio apstraktne značenjske nijanse kao i hrvatski glagol. Semantička razina glagola *ohladiti se* sadrži puno više nijansi te je značenjski bogatija i raznovrsnija.

Na sintaktičkoj razini glagol *wystygnąć* ne traži posebne nadopune, najčešće se pojavljuje s imenicom u nominativu, a za razliku od hrvatskog glagola ne pojavljuje se s povratno-posvojnom zamjenicom *się*. Sintaktičke konstrukcije u kojima se pojavljuje su jednostavne.

❖ LJUTITI (SE)

1. **a)** (se) biti obuzet jakom emocijom zbog čega lošega, nepravde, greške itd.; gnjeviti se, srditi se **b)** (se na koga) zamjerati, neodobravati, protiviti se komu [*ne ljutite se nemojte zamjeriti, oprostite*]
2. (koga) izazivati jake emocije zbog čega lošega; srditi

Glagol *ljutiti (se)* određen je konceptom ljutnje, negativno okarakteriziranom emocijom koja izražava nezadovoljstvo; srdžbu ili bijes (Anić 1998: 502) i nalazi se u središtu njegova značenja.

- Jednom mi je Boris Dvornik rekao: Znam, **ljutiš se** na mene, nekad ti dođem pijan na snimanje.
- Jest, imam i ja razloga **ljutiti se** na nju, pogotovo kada se počne previše zafrkavati.
- Urlao je iz petnih žila, **ljutio se**, smirivao pa opet planuo, a mi putnici smo se prvo pogledavali, a onda uvukli glave u ramena i čekali da taj nalet bijesa mine.
- Ovoga puta **ljutio se** jer je голу prethodio jedan duel u Junakovu šesnaestercu, kojega sudac nije okarakterizirao kao najstrožu kaznu.
- Tako da bi bilo glupo **ljutiti se** na sestru ili prijateljicu ako ti kaže da je zaljubljena u istog dečka.
- Zaplakati ne smiješ, **ljutiti se** nemaš na koga, možeš samo naći način da to sagledaš sa neke druge strane...
- Trener domaćih, Željko Nojić, **ljutio se** na svoje igrače zbog brojnih pogrešaka iz skok-servisa.

Navedeni primjeri pokazuju kako glagol *ljutiti (se)* ima jedno konkretno značenje određeno konceptom ljutnje. Ljutnja je određena kao negativna emocija koju izazivaju različiti čimbenici, a koja negativno djeluje na emocionalno stanje pojedinca.

U sintaktičkim konstrukcijama glagol *ljutiti (se)* često se pojavljuje s povratno-posvojnomo zamjenicom *se*. Također dolazi s prijedlogom *na*: *ljutiti se na koga* te traži imenicu u akuzativu: „*ljutiti se na igrače*”.

❖ ZŁOŚCIĆ (SIĘ)

1. wpadać w złość (biti obuzet ljutnjom)
2. wywoływać w kimś złość (izazivati ljutnju, ljutiti koga)

Prema navedenim značenjima može se uočiti kako glagol *zlošćić się* semantički odgovara glagolu *ljutiti se*.

- **Zloszczę się** na rodziców, którym też nie mogę niczego wytłumaczyć... (**Ljutim se** na roditelje kojima ne mogu ništa objasniti...)
- Należało wcześniej wstać. **Zloszczę się** na siebie. (Trebalo je ranije ustati. **Ljutim se** na sebe.)
- Dominika **złości się**, że matka ją kontroluje i do wszystkiego się wtrąca. (Dominika **se ljuti** jer ju majka kontrolira i upliće se u sve.)
- Na to w drzwiach stanęła mama i powiedziała do starszego syna: „Nie wolno ci **złościć się** na brata”. (Tada se na vratima pojavila mama i rekla starijemu sinu: „Ne smiješ **se ljutiti** na brata”.)

Iz navedenih se primjera može zaključiti kako glagol *zlošćić (się)* značenjski odgovara glagolu *ljutiti (se)* te se oni smatraju potpunim ekvivalentima na semantičkoj razini. U središtu glagola *zlošćić się* također se nalazi koncept ljutnje (*złość*), negativne emocije izazvane različitim čimbenicima te često povezane s gnjevom ili agresijom.

U sintaktičkim konstrukcijama glagol *zlošćić (się)* odgovara glagolu *ljutiti (se)*. Također se pojavljuje s prijedlogom *na*, te traži imenicu u akuzativu: „*zlošćić się na rodziców*” (dosl. *ljutiti se na roditelje*).

❖ (PRE)KIPJETI

1. biti u stanju u koje dolazi tekućina ili žitka masa zagrijavanjem (*kad povećava obujam i može prijeći rub posude*) [*kipi mlijeko*]; vreti
2. pren. biti obuzet snažnim osjećajima, biti uzrujan, uzbuđen [*u javnosti kipi*]; kiptjeti, vreti

Glagol *kipjeti* ima dva značenja, prvo je konkretno i odnosi se na proces zagrijavanja tekućine do vrenja, dok je drugo značenje apstraktno i pomoću konkretnog značenja tumačimo metaforički pomak u kojem je proces zagrijavanja pomaknut na emocije. Zanimljivo je da je kod glagola

(pre)kipjeti apstraktno značenje potisnulo konkretno te da su češće upotrebe glagola (pre)kipjeti upravo u značenju u kojem se odnosi na emocionalno stanje. U korpusima hrvatskog jezika konkretno značenje zabilježeno je samo u nekim primjerima:

- U maloj zemljanoj posudi cvrčalo je nad žeravicom pileće stegno, a s kraja **kipjela je** u lončiću voda u koju je gospođa Valpurga nasula uz nešto masla suhих korica kruha.
- Stavite na vrlo blagu vatru i miješajte da dobijete jednoličnu smjesu, bez grudica. Kada počne **kipjeti**, uklonite s vatre.
- Uključio je mobitel i kuhao kavu. Kava **je prekipjela**.

Apstraktno je značenje učestalije i dominira korpusima:

- Dok u Dikliću sve više **kipi** bijes, Nikolić je smiren, nastoji obuzdati prijatelja i uvjeriti domaćina da će sve biti O.K.
- Dalje više nije rekla ni riječ. U meni **je kipjelo**. Čekao sam da nastavi, namjerno se sileći da je ne požurujem,...
- U meni **je kipjela** krv.
- Žuč mu **je kipjela**, bio je bijesan...
- Zidiću **je prekipjelo** i prijavio ih je policiji, a postupak je u tijeku.
- Treneru Osijeka Branku Karačiću **je prekipjelo**. Nakon dva uzastopna poraza na domaćem terenu, odlučio je u ruke uzeti "skalpel" i učiniti ozbiljne rezove u svojoj momčadi.
- Kad mužu **prekipi** i posluži se šakom, svi upru prstom u njega kao u krivca.

U svom apstraktnom značenju glagol (pre)kipjeti povezan je s emocijama, može se uočiti kako je jedna od učestalijih emocija bijes. Svršeni vid glagola u primjerima ukazuje na završen proces. Međutim, iako se glagol najčešće pojavljuje u opisu emocionalnog stanja pojedinca koje opisuju bijes i ljutnja, u apstraktnom značenju vidljiv je daljnji pomak u značenju u kojem se emocije „koje kipe” preslikavaju na pojedine situacije, nematerijalne stvari koje nisu povezane direktno s osjećajima:

- Napadi na Sinaju su »jedna od provala vulkana koji **kipi** i koji se nikad neće ugасiti«, upozorava se u priopćenju.

- U regiji **kipi** na svim stranama, a prvi put se čuje i zahtjev Turske koja svojata neke gradove u neposrednoj blizini najvećih nalazišta nafte.
- Moja povlastica bila je u tome što sam u Darmstadt odlazio u ljetno vrijeme kada **je** Darmstadt **kipio** - ne samo zbog ljetnih temperatura nego i zbog novih smjerova u suvremenoj glazbi.
- No, na plaži je pokazala malo previše jer je odabrala potpuno pogrešan broj kupaćeg kostima iz kojeg **je** na sve strane "**kipjelo**".

Uz pomoć konkretnog, ali i apstraktnog značenja koje se odnosi na emocionalno stanje, glagol (*pre*)*kipjeti* razumijemo i u značenjima nastalim procesima metaforizacije kada se odnose na grad, regiju ili kupaći kostim kao što se vidi iz primjera. Značenje povezano s „bujanjem” ili „eksplozijom” emocija ovdje je preslikano na subjekte (grad, kupaći kostim) koji nemaju sposobnost osjećanja, ali zbog snažne semantičke razvijenosti glagola u ovakvim značenjima pomoću konkretnog značenja i vizualizacije možemo razumjeti značenje.

Povezano s tjelesnošću i organima, glagol *kipjeti* često se pojavljuje u konstrukcijama: „*kipjela je krv, žuč, srce*”.

Oblik *prekipjeti* nastaje od prefiksa *pre* koji se spaja s glavnim glagolom i označava svršeni vid glagola *kipjeti* u kojem određeni proces doseže svoj konačni stupanj: **1.** izlivanje tekućine; **2.** ne moći izdržati napetost živaca, razljutiti se (Anić 1998: 858). Oba glagolska vida u apstraktnom značenju tumačimo pomoću konceptualne metafore *Tijelo je spremnik*, pri čemu je ljudsko tijelo „spremnik” koji sadrži određene emocije (u ovom značenju najčešće bijes, ljutnja, gnjev ili agresija), koje potaknute različitim vanjskim ili unutarnjim čimbenicima bujaju (*kipjeti*) dok ne dosegnu gornju granicu spremnika i ne izliju se u obliku ljudske reakcije (*prekipjeti*). Metaforički pomak prelijevanja emocija iz spremnika razumijemo pomoću konkretnog značenja u kojem se tekućina zbog prevelikog zagrijavanja izliva iz posude.

U sintaktičkim konstrukcijama glagol *kipjeti* često se pojavljuje s prijedlogom *od*: *kipjeti od čega*, a emocije koje ga uzrokuju su najčešće bijes, zavist, srdžba i ljutnja, dok je bijes najučestalija emocija. Također glagol *kipjeti* pojavljuje se s prijedlogom *u*: *kipjeti u kome*: „*sve je kipjelo u njemu*”. Glagol *prekipjeti* traži imenicu u *dativu*: *prekipjeti kome*, čemu: „*Prekipjelo mi je*”.

❖ (PRZE)KIPIEĆ

Glagolskom paru *kipjeti* / *prekipjeti* odgovaraju poljski glagoli *kipieć* / *przekipieć*. Vidljivo je kako je tvorba svršenog parnjaka jednaka kao i u hrvatskom jeziku te glagol *przekipieć* nastaje dodavanjem prefiksa *prze* na glavni glagol čime se dobiva značenje koje označava gotov, završen proces jednako kao i u hrvatskom jeziku.

Rječnik PWN navodi sljedeća značenja:

1. o płynach: wrząc, podnosić swój poziom w naczyniu aż do przelania się (o tekućinama, powiększając objętość w naczyniu do przelewu)
2. o wodzie w naturalnych zbiornikach wodnych: burzyć się, rozpryskiwać się o coś (o vodi u prirodnim stajanjima; pjeniti se, raspršivati se o što)
3. doznawać gwałtownych uczuć gniewu, irytacji, niecierpliwości (doživjeti nagle osjećaje ljutnje, iritacije, nestrpljivosti)
4. być pełnym życia, werwy; też: być pełnym ruchu (biti pun života; energije; također: biti prometan)
5. łow. i daw.: biec na oślep, pędzić²² (lovački govor, arh.: trčati na slijepo, juriti)

Prema navedenim značenjima može se zaključiti kako glagol *kipieć* odgovara hrvatskome glagolu kada se odnosi na konkretno značenje: povećavanje volumena tekućine uzrokovanog zagrijavanjem što su potvrdili primjeri u korpusima:

- Rosół zaczął **kipieć**, pobiegła więc do kuchni. (Juha²³ je počela **kipjeti**, stoga je potrčala u kuhinju.)
- Zapalił papierosa, czekając, aż kawa zacznie **kipieć**. (Zapalio je cigaretu, čekajući da kava počne kipjeti.)
- W zlewie piętrzyły się naczynia, kot przeraźliwie miauczał, domagając się mleka, zupa **kipiała** z garnka. (U sudoperu se gomilalo posuđe, mačak je strašno mijaukao tražeći mlijeko, juha **je kipila** iz lonca.)

²²Preuzeto iz *Słownik języka polskiego* (ur. Witold Doroszewski)

²³Prijevod prema Moguš Milan; Pintarić Neda: *Poljsko-hrvatski rječnik*, str. 739.

Također, hrvatski i poljski glagol međusobno odgovaraju u svom apstraktnom značenju kada se odnose na iskazivanje ljudskih emocija, najčešće potaknutih ljutnjom ili bijesom. Međutim može se primjetiti kako se u poljskom jeziku, glagol *kipjeti* može odnositi i na pozitivne emocije. Time se želi naglasiti emocionalno stanje pojedinca i njegova ispunjenost emocijama što se opet povezuje sa konceptualnom metaforom *Tijelo je spremnik*.

- **Kipi** we mnie wściekłość, ale przygryzam wargi. (U meni **kipi** bijes, ali grizem usne.)
- Proboszcz **kipiał** oburzeniem, ale również i dumą. (Żupnik **je kpio** od bijesa, ali i od ponosa.)
- Filip aż **kipiał** ze złości! (Filip **je** već **kpio** od ljutnje.)
- Krew w nim **kipiała**. (Krv **je kipjela** u njemu.)
- A w ojcu radość **kipiała**,... (A u ocu **je kipjela** radost.)
- Nie mogła spać, miłość z niej **kipiała**, musiała komuś o tym mówić, a matki nie chciała martwić. (Nije mogla spavati, ljubav **je kipjela** iz nje, morala je nekome reći za to, ali majku nije htjela zabrinjavati.)
- ... jak gorąca lawa miłości i nienawiści **kipi** wewnątrz tego człowieka... (...poput vruće lave ljubavi i mržnje, **kipi** unutrašnjost tog čovjeka...)

Značenje „*biti pun života*” ili „*biti prometan*” također je zabilježeno u hrvatskim primjerima u apstraktnim značenjima ostvarenim pomoću procesa metaforizacije. Međutim, u poljskim je korpusima ovo značenje puno frekventnije te se glagol *kipjeti* upotrebljava za iskazivanje stanja, atmosfere ili procesa pri čemu je naglasak uvijek na velikoj količini nečega što se tumači konkretnim značenjem ovog glagola. Tako se u ovim primjerima, kroz procese metaforizacije, porast obujma tekućine izjednačuje sa ispunjenošću prostora:

- Wasza muzyka **kipi** radością życia. Czy prywatnie także jesteście takimi optymistami? (Vaša je muzika **puna** životne radosti. Jeste li i privatno također takvi optimisti?)
- Adres www.beautylink.com wprost **kipi** od dobrych rad. (Adresa www.beautylink.com naprosto je **prepuna** dobrih savjeta.)
- Kosz na śmieci **kipiał** odpadkami, sterty talerzy piętrzyły się w zlewie... (Koś za smęce **bio je pun** odpadaka, hrpe tanjura gomilale su se u sudoperu...)
- Ulice **kipiały** ruchem, gwarem i turkotem. (Ulice su **bile pune** prometa, buke i galame.)

- ...elegantszych kasyn gry i niezliczonych nocnych klubów, które przed kubańską rewolucją wprost **kipiały** życiem. (... elegantnih kasina i nebrojivih noćnih klubova koji su prije kubanske revolucije jednostavno **bili puni života**.)
- Jego umysł **kipiał** od gorączkowych snów, wspomnień i iluzji. (Njegov um **kipio je** od grozničavih snova, uspomena i iluzija.)

Vidljivo je kako u ovim primjerima glagolu *kipieć* na hrvatskom jeziku ne odgovara njegov doslovni prijevod, već se puni smisao i bolji kontekst ostvaruje kada se glagol prevodi u značenju *pun, prepun*. Ali kako je već navedeno, konkretno značenje glagola *kipieć* dopušta njegovu uporabu.

U sintaktičkim konstrukcijama glagol *kipieć* pojavljuje se s prijedlozima *od* i *z/ze* nakon čega traži imenicu u genitivu: „*kipieć ze złości*” (dosl. kipjeti od ljutnje), pojavljuje se s prijedlogom *w/we* i imenicom u lokativu: „*kipi we mnie*” (dosl. u meni kipi) te se također pojavljuje u konstrukcijama s instrumentalom (što nije zabilježeno u hrvatskom jeziku): „*kipieć radością, życiem*” (dosl. kipjeti od radosti, života). Konstrukcije s instrumentalom zabilježene su u primjerima u kojima se značenje odnosi na ispunjenost pri čemu se aktivira domena količine.

Značenje koje nije zabilježeno u hrvatskom jeziku vezano je za lovački govor u poljskom jeziku i kako navodi rječnik ovo se značenje smatra arhaičnim te nije pronađeno u korpusima. Značenje je metaforički motivirano i apstraktno te se veže uz frazem „**na oślepa**” (dosl. na slijepo) u značenju **a)** ne gledajući točno; **b)** ne znajući točno, ne imajući dovoljno znanja o nečemu (Kłosińska i sur. 2005:330).

- Zadudni ziemia, a koń inochodem kopne się prosto do lasu; ogon konopiasty na wiatr rozpuścił, grzywe nastrzępił i **kipi!**²⁴ (Zatutnji zemlja, a konj udari kasom ravno u šumu, svijetao je rep raspustio na vjetru, nakostriješio grivu i **juri!**)

S obzirom da i hrvatski i poljski jezik imaju razvijenu morfologiju i fleksiju, glagol *prekipjeti / prekipieć* nije jedini oblik koji upućuje na svršeni vid ovog glagola. U rječnicima i gramatikama možemo pronaći i oblik *iskipjeti / wykpieć* (koji kao i prethodni oblik nastaje prefiksacijom). Međutim među njima postoji značenjska razlika. Glagoli nastali dodavanjem prefiksa *is* odnosno

²⁴Primjer preuzet iz *Słownik języka polskiego* (ur. Witold Doroszewski); <http://sjpd.pwn.pl/haslo/kipie%C4%87/>

wy na glavni glagol, sadržavaju samo konkretno značenje koje se odnosi na izlivanje tekućine preko ruba posude uzrokovanog zagrijavanjem. Apstraktno značenje koje se odnosi na emocije nije zabilježeno kod ovog glagola ni u hrvatskom ni u poljskom jeziku.

❖ ZAVIDJETI

1. biti nezadovoljan i zloban zbog čega što drugi ima ili postiže; nenavidjeti, zavižati
2. priželjkivati ono što drugi ima [*zavidim vam, divim vam se, čestitam vam i sl. (izraz isključuje zlobu)*]; zavidati

Glagol *zavidjeti* uz svoje značenje veže koncept zavisti, najčešće negativno okarakterizirane emocije, često povezane s ljubomorom. Za razumijevanje značenja ovog glagola dovoljna je mikrokontekstna razina. Budući da se najčešće povezuje s emocijama koje se odnose na zavist i ljubomoru, značenja glagola nose uglavnom negativne konotacije:

- A braća stanu **zavidjeti** Josipu i tako na nj zamrziše, da mu više nijesu mogli lijepe riječi progovoriti.
- Još iz početka, čim dodje u Čabrušu, stadoše je činovničke i druge gospodje, koje se dičile ili boljim rodом ili većom obrazovanošću, gledati isprijeka, ali i **zavidjeti** joj. Jer ona imadjaše prednost među njima kao žena bogataša, koji joj ništa nije branio, dok su one prebirale ono malo novčića, što bi im od plaće dali muževi.
- ... a oni manje bogati od njega prezirali su ga i strašno mu **zavidjeli**.

Međutim, u sljedećim primjerima može se uočiti kako glagol *zavidjeti* ne mora nužno nositi samo negativne konotacije, već se može tumačiti i sa pozitivnog stajališta. U tom se značenju tumači kao priželjkivanje nečega ili divljenje te nije okarakterizirano aktivacijom negativnih emocija:

- No sjećam se da **sam zavidjela** većini kolega s klase koji su slobodno vrijeme između predavanja od dva do četiri provodili u "Kavkazu", jer su bili podstanari, a ja sam morala kući na ručak.
- Sa golemom snagom volje, odličnim kretanjem i reternom na kojem mu **zavidi** čak i Amerikanac Andre Agassi pokorio je teniski svijet u dobi kada još uvijek zakonski ne može čašom šampanjca proslaviti trijumfalnu sezonu.

- Erika kojoj **su** mnoge prijateljice **zavidjele** na idiličnoj obitelji, ocu Francescu, direktoru i majci nastavnici koja je napustila posao da bi što više vremena posvetila Eriki...
- Ne treba zaboraviti da **je** on kao Židov **zavidio** djeci koja su slavila Božić.
- Billu Gatesu možda milijuni **zavide** na bogatstvu, ali on je dosad donirao oko 24 milijarde dolara u borbu protiv side, malarije i ostalih bolesti.
- Za ulogu u filmu »The Reader« morala se udebljati i Nicole Kidman, kojoj na vitkosti **zavide** mnoge žene.
- U svakom slučaju, sve to pomalo nevjerojatno i čudesno izgleda, pomalo **zavidimo** Mateji koja sutra u ranijim jutarnjim satima nastupa na utrci dugačkoj 10 km. Sretno!

Značenje glagola *zavidjeti* nema visoko razvijene značenjske razine. Neovisno o kontekstu najčešće ističe osjećaj ljubomore ili nezadovoljstva koji se pojavljuje kod pojedinca aktiviranjem koncepta zavisti potaknutog različitim vanjskim ili unutarnjim čimbenicima. U pojedinim značenjima nosi pozitivne konotacije te nije povezan s negativnim emocijama, iako se pomoću njih tumači.

U sintaktičkim konstrukcijama glagol *zavidjeti* traži dopune u *dativu*: *zavidjeti kome*: „*zavidim mu*” i pojavljuje se u konstrukcijama s prijedlogom *na*: *zavidjeti na čemu* pri čemu traži dopune u *lokativu*: „*zavidjeti na bogatstvu*”.

❖ ZAZDROŠĆIĆ

Hrvatskome glagolu *zavidjeti* odgovara poljski glagol *zazdrościć*. Rječnik PWN navodi sljedeće značenje:

1. odczuwać zazdrość²⁵ z powodu braku czegoś (osjećati zavist, ljubomoru zbog nedostatka čega)

Prema navedenom značenju vidljivo je kako glagol *zazdrościć* značenjski odgovara glagolu *zavidjeti*.

- Jego kumple nie potrafią tego pojąć i wszyscy mu **zazdroszczą** takiej dziewczyny. (Njegovi prijatelji ne mogu to shvatiti i svi mu **zavide** na takvoj djevojci.)

²⁵Imenica *zazdrość* u poljskom jeziku upotrebljava se u značenju zavisti, ali i ljubomore.

- Paweł ma najlepsze zabawki, a teraz dostał jeszcze gry komputerowe. **Zazdroszczę** mu, bo ja takich nie mam, a bardzo bym chciał... (Paweł ima najbolje igračke, a sada je još dobio kompjutorske igrice). **Zavidim** mu jer ja takve nemam, a jako bih htio...)
- Rozpaczliwie **zazdrości** żonie Adama, którą widzi po raz pierwszy. (Očajnički **zavidi** Adamovoj ženi koju vidi prvi put.)
- Cały czas się całują. **Zazdroszczę** im i nie mam ochoty na to patrzeć. Ruszamy. (Cijelo vrijeme se ljube. **Zavidim** im i nemam volje to gledati. Idemo.)
- Zawsze mi **zazdrościł**, że pracuję na swoim i dobrze sobie radzę. (Uvijek mi je **zavidio** što radim za sebe i uspijeva mi.)

U navedenim je primjerima vidljivo da se emocija zavisti aktivira nezadovoljstvom pojedinca, priželjkivanjem nečega što nosi negativne konotacije.

Međutim pozadina priželjkivanja može imati i pozitivne konotacije:

- Czasami zazdroszczę Grekom, Włochom i Hiszpanom, bo u nich mróz jest rzadkością... (Ponekad **zavidim** Grcima, Talijanima i Španjolicima jer hladnoća je kod njih rijetkost...)
- Kiedyś wyznałam swojej przyjaciółce, Agnieszce, że **zazdroszczę** jej ciągłego podróżowania. (Jednom sam priznała svojoj prijateljici Agnieszki da joj **zavidim** na njezinim stalnim putovanjima.)
- Dobrze mi z tobą, **zazdroszczę** ci twojego temperamentu, żywotności, spontaniczności. (Dobro mi je s tobom, **zavidim** ti na tvom temperamentu, vitalnosti, spontanosti.)

Glagoli *zavidjeti* i *zazdrościć* značenjski su potpuni ekvivalenti, međutim na sintaktičkoj se razini razlikuju. U pojedinim značenjima glagol *zazdrościć* traži dopune u dativu: *zazdrościć komuś*: „*zazdroszczę Grekom i Hiszpanom*” pri čemu odražava sintaktičku strukturu glagola *zavidjeti*. Međutim u značenjima u kojima se zavist ne odnosi na osobu već na sredstvo, uspjeh, bogatstvo, glagol *zazdrościć* za razliku od *zavidjeti* pojavljuje se bez prijedloga i traži dopune u genitivu: *zazdrościć kogo, czego*: „*zazdroszczę takiej dziewczyny*” (dosl. zavide na takvoj djevojci). Bez obzira na razlike u sintaktičkim konstrukcijama, semantičke se razine podudaraju.

❖ GADITI (SE)

1. (što) izazivati gađenje [*gaditi komu jelo*]
2. (se) (čega, od čega) osjećati veliku odbojnost i zaziranje s osjećajem mučnine ili tako da bi se mogla očekivati mučnina [*gadi mi se hrana; gadi mi se posao*]

Glagol *gaditi (se)* vezan je uz koncept gađenja, negativnog osjećaja izazvnog nečim ružnim ili odvratnim (HJP), nečim što izaziva odbojnost pojedinca. Gađenje mogu izazivati konkretni čimbenici, smrad, pojave (krv), određeni tipovi hrane koji izazivaju osjećaj slabosti ili mučnine:

- Zbog neuzimanja hrane, osobito mesa koje mu **se gadilo**, predsjednik je naglo gubio na težini.
- Novak i Gospava dodaju da i ono malo povrća što uspiju ubrati ne mogu jesti, **gadi** im **se** kad znaju da je po njima gmizala vojska zlatica.
- U Splitu sam upisala srednju medicinsku školu jer sam isprva htjela postati estetski kirurg, ali sam odustala nakon jednog polugodišta jer mi **se gadilo** mijenjati krvave plahte...
- Ako ste nekad gledali Fear factor, ono kad zubima moraju izvlačiti žohare iz onih bokala i takve stvari .. **gadi** ti **se** život na to.
- Ili recimo kad sjedaš svojim golim bedrima na stolicu u kojoj je maločas sjedio netko drugi i ostavio trag svog znoja sa svojih golih bedara meni **se** to **gadi** ...

Pomoću konkretnog značenja, povezanog s osjećajem slabosti koji uzrokuju određene situacije, glagol *gaditi se* upotrebljavamo u kontekstima kada želimo naglasiti odbojnost prema određenim situacijama ili osobama čije postupke ne odobravamo. Pri tome pojedini događaji ili osobe ne izazivaju osjećaj mučnine, ali potaknuti su negativnim emocijama kojima tumačimo značenje:

- Upitno je kako će loza prezimiti. U vinogradu sam od jutra do večeri. Sad mi **se gadi**.
- Tako si prokleta siguran u sebe, da mi **se gadi** - prosiktala je, a iz zelenih joj očiju bljesnule su munje.
- koliko mi **se** kao čovjek **gadiš** toliko te trenutno politički gledano cjenim jer si na ovaj ili onaj način uspio zadržati fotelju i dotući oporbu
- Zapravo **se** ispričavam kaj vam **gadim** temu, ovaj podforum je definitivno najčudniji i truditi ću se više ne dolaziti.

- Da su barem priznali da im **se** ova vlast **gadi**, nitko im ne bi mogao ni riječ prigovoriti.
- Sve više mi **se gadi** hrvatska politička scena . . .

U posljednja dva primjera, procesom metonimizacije gađenje prema pojedincu preslikano je na širu grupu ljudi koju podrazumijevamo pod imenicama *vlast* i *politička scena*.

Glagol *gaditi se* u sintaktičkim konstrukcijama traži dopune u nominativu: *gaditi se kome, čemu (tko, što)*: „*gadi mi se ova vlast*”; „*gadi mi se meso*”. U pojedinim konstrukcijama, koje su u korpusima značenjski manje frekventne, glagol *gaditi* traži dopune u akuzativu: *gaditi (kome) koga, što*: „*gaditi temu (na forumu)*”.

❖ BRZYDZIĆ (SIĘ)

Glagolu *gaditi (se)* odgovara poljski glagol *brzydzić się*. Słownik PWN navodi sljedeća značenja:

1. budzić w kimś wstręt – (izazivati gađenje (kod/u koga))
2. czuć wstręt do kogoś lub czegoś – osjećati gađenje prema kome ili čemu

Prema navedenom opisu značenja glagol *brzydzić się* odgovara hrvatskome glagolu *gaditi se*. Također sadrži koncept gađenja, okarakteriziran kao negativan osjećaj potaknut stvarnim pojavama koje kod pojedinca mogu izazvati slabost ili mučninu. Pretraga korpusa pokazala je značenjsku podudarnost u usporedbi sa hrvatskim jezikom, budući da glagol *brzydzić się* upotrebljavamo u kontekstima u kojima je osjećaj gađenja potkanut konkretnim uzrocima:

- Tego, że on upaprze się jak rzeźnik i zacznie **się brzydzić** - najpierw krwi, a potem kobiety, na której ciele tę krew widział. (To da se on uprlja kao mesar i počne **se gaditi** – najprije krvi, a zatim i žene na kojoj je vidio tu krv.)
- Rodzimy się ze śluzu, po śmierci obracamy się w śluz; dlaczego mamy **brzydzić się** śluzu? (Rađamo se u sluzi, nakon smrti se vraćamo u sluz; zašto bi **se gadili** sluzi?)
- Równie dobrze można **brzydzić się** np. wieprzowiny, baraniny czy koniny. (Može nam **se gaditi** npr. svinjetina, janjetina ili konjetina.)
- Poznawszy choćby pobieżnie ich zwyczaje, może przestaniemy **się brzydzić** pajaków, a kto wie - może spojrzymy na nie z sympatią? (Upoznavši barem nakratko njihove običaje, možda nam **se** prestanu **gaditi** pauzi, i tko zna – možda ćemo ih gledati sa simpatijom?)

ali i apstraktnim koji se pomoću razumijevanja konkretnog značenja preslikavaju na pojedine osobe, situacije ili događaje prema kojima se osjeća izrazita odbojnost, nezadovoljstvo:

- Jak to jest, že lesbijki, które przecież **brzydzą się** facetami, podczas swoich igraszek używają wibratorów? (Kako to da lezbijke kojima **se gade** muškarcima, za vrijeme svojih igrica koriste vibratore?)
- Nienawidzę wojska, nie cierpię munduru, **brzydzą się** wojną i bohaterami. (Mrzim vojsku, ne podnosim uniforme, **gadi** mi **se** rat i sudionici.)
- Moja žena trzyma przy sobie tego Korbowskiego. Nienawidzę go, **brzydzą się** nim jak ohydny robakiem. (Moja žena ugostila je tog Korbovskog. Mrzim ga, **gadi** mi **se** kao odvratni crv.)
- Nie dotykaj mnie - mówi cicho dziewczyna, nie otwierając oczu. - **Brzydzą się** tobą. (Ne dodiruj me – tigo govori djevojka ne otvarajući oči. – **Gadiš** mi **se**.)
- **Brzydzą się** sobą, czuję się jak totalne nic, jak podczłowiek, śmietnik... (**Gadim se** sam sebi, osjećam se kao nula, smeće...)

Glagol *brzydzić (się)* na sintaktičkoj se razini razlikuje od glagola *gaditi (se)*. U rečeničnim konstrukcijama traži dopune u *instrumentalu*: *brzydzić się kim, czym*: „*brzydzą się kłamstwem*” (*gadi mi se laž*)²⁶. Odstupanja na sintaktičkoj razini ne dovode do razlikovanja u značenju.

Iako se za iskazivanje značenja upotrebljavaju u različitim kontekstima, i u hrvatskom i u poljskom jeziku upotreba glagola *gaditi se* često aktivira domenu seksualnosti. Takva značenja najčešće imaju negativne konotacije te su povezana s gađenjem ili odbojnošću prema partneru, samom seksulanom činu ili određenoj radnji, pojedinom tipu seksualnog odnosa ili prema spolnom organu:

- Meni **se** osobno **gadi** animal porno i da ulovim dečka da to gleda ne bi mi bilo svejedno, ali možda više jer **se** meni **gadi** animal porno pa bi me bilo strah da je to njemu nešto privlačno.
- ...zahtijevao je od nje vaginalne, oralne i analne snošaje. Iako mu se djevojčica svaki put opirala, plakala i molila da joj to ne čini, jer joj **se** sve to **gadilo** i boljelo je, H. A. se na to nije obazirao.

²⁶Primjer preuzet iz Popiołek, B.; Dyras, M.; *Kieszonkowy słownik chorwacko-polski, polsko-chorwacki*, str. 372.

- Kad bi se napio, tukao bi mamu i mene, a onda bi me zlostavljao. Tjerao me da mu radim nešto što bi **se** meni **gadilo**. Morala bih stavljati njegov spolni organ u svoja usta.
- Usprkos tome da se stvari događaju nakon orgazma te da im **se** uglavnom miris ili okus vlastitih sokova **gadi**, parovi s oralnim zadovoljavanjem ne prestanu.
- I gledateljice naravno imaju problem, jer im **se gadi** takav odnos prema ženama u porno filmovima.
- Sperma **se** mnogim ženama još uvijek **gadi**.
- ...on nie chce się umyć, a ja **brzydę się** wziąć do ust jego penisa? (...on se ne želi oprati, a meni **se gadi** staviti njegov penis u usta?)
- Nie cierpię zbytnio wymuskanych mężczyzn. Takich, którzy będą **się brzydzić** wydzieliną z mojej pochwy. (Ne podnosim previše njegovane muškarce. One kojima će **se gaditi** izlučevina iz moje vagine.)
- Mężczyźni zaś **brzydzą się** kobiecych genitaliów po fakcie lub przed, jeśli kobieta pragnie gry wstępnej, polegającej na pieszczotach ustami lub językiem. (Muškarcima **se gade** i ženske genitalije, nakon čina ili prije ako žena želi predigru koja uključuje milovanje ustima ili jezikom.)
- Po pramatce Ewie wszystkie kobiety tęsknią podobno za wężem, Wielkim Fallusem, którego jednocześnie **się brzydzą**. (Nakon pramajke Eve sve žene slično čeznu za zmijom, Velikim Falusom koji im **se** istovremeno **gadi**.)

4. UTJECAJ TEMPERATURE NA ZNAČENJA POJEDINIH GLAGOLA

U pojedinim se primjerima moglo zamijetiti kako su glagolska značenja, konkretna kao i apstraktna povezana s temperaturom. To se može uočiti kod glagola *ohladiti (se)* i *smrznuti (se)*. Glagoli su međusobno bliski kada se odnose na konkretno značenje jer oba glagola povezuje promjena u temperaturi odnosno smanjenju topline. Međutim, na apstraktnoj se značenjskoj razini razlikuju budući da sadržavaju različite koncepte. Dok je glagol *smrznuti (se)* u apstraktnom značenju definiran konceptom straha, glagol *ohladiti (se)* u apstraktnom je značenju povezan s gubitkom interesa ili smirivanjem emocija, međutim koncept niske temperature i dalje je prisutan u pozadini.

U poljskom jeziku zamjećujemo različitu situaciju. Iako glagol *wystygnąć* odgovara hrvatskom glagolu i na konkretnoj i na apstraktnoj značenjskoj razini, glagol *zmarznąć* značenjski odstupa od glagola *smrznuti (se)* na apstraktnoj razini jer nije definiran konceptom straha. Glagole *wystygnąć* i *zmarznąć* na konkretnoj značenjskoj razini kao i u hrvatskom jeziku povezuje pojava smanjenja temperature odnosno koncept hladnoće, no na apstraktnoj razini glagol *wystygnąć*, kao i hrvatski glagol *ohladiti (se)*, definiran je gubitkom interesa (*za koga, što*), dok je glagol *zmarznąć* i dalje definiran konceptom hladnoće kao i u konkretnom značenju te je kod poljskog glagola koncept niske temperature jače naglašen nego u primjeru hrvatskog glagola.

S druge strane glagole *gorjeti* i *(pre)kipjeti* povezuje koncept topline odnosno povećanja temperature. Kod glagola *gorjeti* on je izrazito izražen u konkretnom značenju koje se odnosi na proces gorenja i uključuje pojavu vatre, a samim time i visoke temperature koja se zadržava i u apstraktnom značenju kada visoka temperatura kao i prisutni koncept topline signaliziraju jačinu emocionalnog stanja. U slučaju glagola *(pre)kipjeti* povećanje temperature pokazalo se važnim u stvaranju glagolskog vida i razumijevanja konkretnog značenja ali samim time i značenjskih pomaka na apstraktnoj razini kada se prelijevanje tekućine povezuje s eksplozijom emocija te konceptualnom metaforom *Tijelo je spremnik*.

Ove su sličnosti potvrđene i u poljskom jeziku, u glagolima *gorzeć* i *(prze)kipieć* koje također i na konkretnoj, ali i na apstraktnoj značenjskoj razini povezuje isti koncept topline i visoke temperature. U primjeru glagola *(prze)kipieć* isti je koncept poslužio za razvoj dodatnih značenja.

5. ZAKLJUČAK

Cilj ovog rada bio je kontrastivnom analizom prikazati semantičke i sintaktičke podudarnosti i odstupanja na skupini odabranih glagola osjećaja u hrvatskom i poljskom jeziku. Nakon provedene analize i usporedbe te prikazanih primjera, možemo zaključiti kako je početna pretpostavka o iskazivanju postojećeg stupnja podudarnosti među glagolima navedenih jezika potvrđena, budući da je u velikom broju primjera stupanj značenjske podudarnosti vrlo visok. Međutim također možemo zamijetiti kako su poneki glagoli, bez obzira na značenjsku podudarnost razvili i dodatna značenja koja su zabilježena samo u jednom jeziku te kako su semantičke mreže nekih glagola razvijenije, odnosno manje razvijene kod drugih.

Takvi su primjeri zabilježeni kod glagolskih parova *(pre)kipjeti* – *(prze)kipieć* u kojemu se uočava kako glagoli međusobno pokrivaju sva navedena značenja, međutim poljski je glagol proširio značenjske nijanse te se glagol *(prze)kipieć* upotrebljava i u značenju „pun, prepun” dok u hrvatskom nije zabilježena uporaba glagola *(pre)kipjeti* u tom značenju. Hrvatski jezik također nije razvio značenje u kojem se glagol *(pre)kipjeti* upotrebljava u govoru lovaca, a koje je potvrđeno u poljskim primjerima. Razlika je vidljiva i u glagolskom paru *patiti* – *cierpieć* u kojem glagoli također međusobno pokrivaju sva značenja, međutim u ovom je primjeru poljski glagol razvio novo značenje te se upotrebom glagola *cierpieć* aktivira domena strpljenja i tolerancije, a sam glagol odgovara hrvatskim glagolima *tolerirati*, *podnositi*. Poljski glagol *cieszyć się* razvio je značenje kojim se aktivira domena posjedovanja što nije potvrđeno u hrvatskom jeziku. Na primjeru glagolskog para *smrznuti se* i *zmarznąć* vidljiva je značenjska podudarnost na konkretnoj značenjskoj razini, međutim na apstraktnoj dolazi do odstupanja budući da poljski glagol nije razvio značenje koje pronalazimo u hrvatskom jeziku, a koje je definirano konceptom straha.

Kod pojedinih glagola uočljiva je poveznica s konceptima topline i hladnoće, odnosno s temperaturom koja djelujući na određeni koncept definira značenje. Kako je već ranije spomenuto, takvi glagoli (*prekipjeti*, *smrznuti se*, *ohladiti se*) nemaju visoku frekventnost u Hrvatskom čestotnom rječniku no značenjski su izrazito zanimljivi te su stoga uvršteni u ovaj rad.

Glagoli poput *ljutiti se*, *sramiti se*, *zavidjeti*, *mrziti*, *voljeti* te njihovi poljski ekvivalenti *złościć się*, *wstydzić się*, *zazdrościć*, *nienawidzić*, *kochać*, odlikuju se jednostavnom semantičkom strukturom i izrazito malim pomacima u značenju. Glagoli semantički potpuno odgovaraju te je njihovo značenje već ustaljeno u pojedinim kontekstima uporabe i stoga ne zahtijevaju poznavanje šire makrokontekstne razine za tumačenje značenja. Makrokontekstnu razinu možemo smatrati ključnom za tumačenje značenja onih glagola koji se odlikuju većim brojem značenjskih nijansi te razgranutijom semantičkom mrežom.

Na sintaktičkoj su razini glagoli većinom odstupali, pojavljivali su se s različitim prijedlozima, a samim time tražili dopune u različitim padežima te su uočene njihove upotrebe u različitim sintaktičkim konstrukcijama. Kod većine glagola odstupanje na sintaktičkoj razini nije dovelo do promjena u značenju.

Na primjeru glagolskog para *(pre)kipjeti* – *(prze)kipieć*, vidljiva je aktivacija konceptualne metafore *Tijelo je spremnik* te je ujedno prikazana uloga glagolskog vida u definiranju značenja koje u ovom primjeru izrazito slikovito prikazuje ne samo konkretno već i apstraktno, metaforički motivirano značenje. Međutim, iako je zbog metaforičkog značenja glagola aktivacija konceptualne metafore *Tijelo je spremnik* najviše izražena u ovom primjeru, možemo primjetiti kako je ona prisutna i kod ostalih analiziranih glagola čija se značenja odnose na emocije, budući da su one pohranjene u unutrašnjosti pojedinca.

Iako su tijekom analize glagola uočena odstupanja u vidu razvoja dodatnih značenja (*smrznuti se*, *przekipieć*, *cieszyć się*, *cierpieć*) ili razgranatije semantičke mreže (glagol *ohladiti se* spram glagola *wystygnać*) glagoli su u visokom stupnju međusobno djelomično podudarni. Od ukupno 14 analiziranih glagolskih parova samo se parovi *sramiti se* i *wstydzić się* te *ljutiti (se)* i *złościć (się)* odlikuju potpunom ekvivalentnošću i na semantičkoj i na sintaktičkoj razini.

6. INDEKS GLAGOLA

1) VOLJETI	15) KOCHAĆ
2) MRZITI	16) NIENAWIDZIĆ
3) VESELITI SE	17) CIESZYĆ SIĘ
4) PATITI	18) CIERPIEĆ
5) SRAMITI SE	19) WSTYDZIĆ SIĘ
6) BOJATI SE	20) BAĆ SIĘ
7) SMRZNUTI SE	21) ZMARZNAĆ
8) ŽELJETI	22) ŻYCZYĆ / PRAGNAĆ
9) GORJETI	23) GORZEĆ
10) OHLADITI SE	24) WYSTYGNAĆ
11) LJUTITI SE	25) ZŁOŚCIĆ SIĘ
12) (PRE)KIPJETI	26) (PRZE)KIPIEĆ
13) ZAVIDJETI	27) ZAZDROŚCIĆ
14) GADITI SE	28) BRZYDZIĆ SIĘ

7. LITERATURA

RJEČNICI:

- Moguš, Milan; Bratanić, Maja; Tadić, Marko; Hrvatski čestotni rječnik; Zavod za lingvistiku Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu; Školska knjiga; Zagreb; 1999.
- Frančić, Vilim; Słownik serbochorwacko-polski; Tom I (A-M); Wiedza powszechna, Warszawa; 1956.
- Frančić, Vilim; Słownik serbochorwacko-polski; Tom II (N-Ž); Wiedza powszechna, Warszawa; 1959.
- Benešić, Julije; Hrvatsko–poljski rječnik (Słownik chorwacko-polski); Dominović; Zagreb, 2015.
- Dunaj, Bogusław; Język polski, Współczesny słownik języka polskiego a-n; Warszawa, 2007.
- Dunaj, Bogusław; Język polski, Współczesny słownik języka polskiego o-ż; Warszawa, 2007.
- Anić, Vladimir; Rječnik hrvatskoga jezika; Novi Liber; Zagreb, 1998.
- Popiołek, Barbara; Dyras, Magdalena; Kieszonkowy słownik chorwacko-polski, polsko chorwacki; Krakowskie Wydawnictwo Naukowe; Kraków; 2008.
- Menac, Antica; Fink Arsovski, Željka; Venturin, Radomir; Hrvatski frazeološki rječnik; naklada Ljevak; Zagreb; 2014.
- Moguš, Milan; Pintarić Neda; Poljsko-hrvatski rječnik; Školska knjiga; Zagreb; 2002.
- Kłosińska, Anna; Sobol, Elżbieta; Stankiewicz Anna; Wielki słownik frazeologiczny PWN z przysłówkami; Wydawnictwo naukowe PWN; Warszawa; 2005.

GRAMATIKE, KNJIGE:

- Barić, Eugenija; Lončarić, Mijo; Malić, Dragica; Pavešić, Slavko; Peti, Mirko; Zečević, Vesna; Znika, Marija; Hrvatska gramatika; Školska knjiga, Zagreb, 1995.
- Težak, Stjepko; Babić, Stjepan; Gramatika hrvatskoga jezika; Školska knjiga, Zagreb, 2005.
- Pintarić, Neda; Pragmatični svijet osjetilnosti; FF Press, Zagreb, 2010.
- Raffaelli, Ida; Značenje kroz vrijeme; Disput, Zagreb, 2009.

- Kania, Stanisław; Tokarski, Jan; Zarys leksykologii i leksykografii polskiej; Wydawnictwa Szkolne i pedagogiczne; Warszawa, 1984.
- Sokolić, Nikolina; Vidović Bolt, Ivana; Pada li Poljaku lišće u listopadu (O hrvatsko poljskim lažnim prijateljima), str. 15 – 26.; Savjetovanje za lektore hrvatskoga kao inoga jezika, FF press, Zagreb, 2012.

PORTALI, ONLINE RJEČNICI I KORPUSI:

- Hrvatski jezični portal - <http://hjp.znanje.hr/>
- Słownik języka polskiego PWN - <http://sjp.pwn.pl/>
- Słownik języka polskiego (ur. Witold Doroszewski) - <http://sjpd.pwn.pl/>
- Hrvatski Nacionalni Korpus - <http://www.hnk.ffzg.hr/>
- hrWaC – Croatian web corpus - <http://nlp.ffzg.hr/resources/corpora/hrwac/>
- Hrvatska jezična riznica - <http://riznica.ihjj.hr/index.hr.html>
- Korpus języka polskiego PWN - <http://sjp.pwn.pl/korpus>
- Narodowy Korpus Języka Polskiego – Wyszukiwarka IPI PAN - <http://nkjp.pl/poliqarp/>
- Narodowy Korpus Języka Polskiego – Wyszukiwarka PELCRA - <http://www.nkjp.uni.lodz.pl/>

8. SAŽETAK NA HRVATSKOM JEZIKU

Rad prikazuje analizu glagola osjećaja u dvama slavenskim jezicima, hrvatskom i poljskom, pri čemu je hrvatski jezik poslužio kao polazišni. Koristeći metodu komparacije kao glavnu metodu istraživanja, glagoli su analizirani na dvije razine, semantičkoj i sintaktičkoj. Cilj je istraživanja na semantičkoj razini bio prikazati značenja i značenjske nijanse koje se ostvaruju prilikom uporabe analiziranih glagola u navedenim jezicima dok je cilj sintaktičke analize bio prikazati konstrukcije u kojima se analizirani glagoli pojavljuju u rečenici te pritom prikazati podudarnosti i odstupanja do kojih dolazi na navedenim razinama u pojedinom jeziku. Oba jezika obiluju velikim brojem glagola koji spadaju u ovu skupinu, no u ovaj je rad uvršteno ukupno 14 glagolskih parova koji prikazuju 10 najčešćih emocija. Analiza se zasniva na primjerima preuzetim iz korpusa koji definiraju pojedina značenja i prikazuju upotrebu glagola u različitim kontekstima čime su ostvareni pojedini značenjski pomaci. U radu su opisane unaprijed pretpostavljene semantičke podudarnosti, no prikazane su i najznačajnije značenjske razlike koje se ostvaruju.

KLJUČNE RIJEČI: glagoli, emocije, semantička analiza, sintaktička analiza, značenje

9. STRESZCZENIE W JĘZYKU POLSKIM

Praca przedstawia analizę czasowników uczuć w dwóch językach słowiańskich, chorwackim i polskim, w czym język chorwacki stosowany jest jako wyjściowy. Używając metody porównania jako głównej metody badania, czasowniki są analizowane na dwóch poziomach, semantycznym i składniowym. Celem badania na poziomie semantycznym było przedstawić znaczenia i odcienie znaczeniowe, które powstają podczas używania analizowanych czasowników w określonych językach, dokąd jest celem analizy składniowej było przedstawić konstrukcje, w których analizowane czasowniki pojawiają się w zdaniu i przedstawić podobieństwa i różnice, do których przychodzi na określonych poziomach w poszczególnym języku. Języki charakteryzuje wielka liczba czasowników, które należą do tej grupy, ale w tej pracy objęte jest razem 14 par czasowników, które przedstawiają 10 najczęstszych emocji. Analiza jest oparta na przykładach przejętych z korpusów, które definiują szczególne znaczenia i pokazują używanie czasowników w rozmaitych kontekstach co doprowadzi do szczególnych przesunięcia semantycznych. W pracy są opisane wcześniej przypuszczalne podobieństwa semantyczne, lecz prezentowane są i najważniejsze różnice znaczeniowe, które występują.

SŁOWA KLUCZOWE: czasowniki, emocje, analiza semantyczna, analiza składniowa, znaczenie